

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та психології дошкільної освіти**

**Формування пізнавальних інтересів у дітей старшого дошкільного віку в
навчально-ігровому середовищі**

**Дипломна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:
студентка 6 курсу, групи 617
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Кравчук Надія Миолаївна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **Журат Ю.В.**

До захисту допущено:
Протокол засідання кафедри №4
від 3 листопада 2021 р.
зав. кафедри _____ проф. Олійник М. І.

АНОТАЦІЯ

Кравчук Н.М. **Формування пізнавальних інтересів у дітей старшого дошкільного віку в навчально-ігровому середовищі.** – Магістерська робота.

Створення навчально-ігрового середовища у сучасному закладі дошкільної освіти потребує комплексного підходу, який враховує усі напрями Базового компоненту дошкільної освіти (розвиток особистості загалом, сенсорно-пізнавальний простір, пізнання довкілля, соціалізація у соціумі, пізнання мистецтва, розвиток мовлення та ігрова діяльність), що є малодослідженим у візіях сучасних науковців і педагогів-практиків. Сучасна система дошкільної освіти потребує упровадження дієвих педагогічних практик створення навчально-ігрового середовища, що й поряд із оновленням змісту концептуальних документів у галузі дошкільної освіти зумовило вибір теми наукового пошуку.

Мета дослідження – розкрити особливості методики організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – навчально-ігрове середовище у закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – методи, засоби, форми організації навчально-ігрової діяльності дітей дошкільного віку.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність, функції і значення навчально-ігрової діяльності, її вплив навчально-ігрового середовища на розвиток дошкільників;
- проаналізувати методику організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку;
- розробити авторську систему навчально-ігрових завдань для дошкільників;

- розробити методичні рекомендації щодо удосконалення роботи з формування пізнавальних інтересів старших дошкільників у навчально-ігровому середовищі.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз науково-методичних праць із питань навчально-ігрового середовища у закладі дошкільної освіти; емпіричні: педагогічне проєктування – розробка системи навчально-ігрових завдань для дошкільників.

Практичне значення дослідження полягає у можливостях використання запропонованої авторської системи навчально-ігрових завдань у закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: навчально-ігрова діяльність, навчально-ігрове середовище, пізнавальний інтерес, дошкільний вік.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. НАВЧАЛЬНО-ІГРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗДО.

- 1.1. Гра як провідна діяльність дошкільників.
- 1.2. Особливості і функції навчальних ігор у ЗДО.
- 1.3. Вплив навчально-ігрового середовища на пізнавальну активність старших дошкільників.

Висновки до розділу I

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.

- 2.1. Методи й прийоми формування пізнавальних інтересів дошкільників у навчальної гри.
- 2.2. Форми організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку.
- 2.3. Методичні рекомендації щодо удосконалення роботи з формування пізнавальних інтересів старших дошкільників у навчально-ігровому середовищі

Висновки до розділу II

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Провідною діяльністю дошкільного віку є ігрова. Саме у грі дитина пізнає світ, соціалізується й вчиться творити щось нове. У такий спосіб здійснюється пізнання й навчання новому. Тому навчально-ігрова діяльність сприяє загальному розвитку дітей дошкільного віку. Адже у навчально-ігровій атмосфері формується повноцінна особистість. Створення оптимального навчально-ігрового середовища у закладі дошкільної освіти є основою розвитку дітей дошкільного віку та відповідає означеним у Базовому компоненті дошкільної освіти концептуальним засадам реалізації дошкільного виховання у системі сучасної освіти.

Актуальність дослідження зумовлена високим навчально-пізнавальним, виховним і ціннісно-орієнтаційним потенціалом ігрової діяльності, її впливом на світосприйняття дітей дошкільного віку, необхідністю формування гармонійно розвинутої особистості у системі сучасної освіти на всіх її рівнях, необхідністю реалізації основних вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Виховну, пізнавальному й розвивальному аспектам гри у дошкільному віці присвячено праці класиків педагогіки (Виготський Л., Сухомлинський В.) і сучасних дослідників, учителів-практиків (Архіпова С., Кушнірик Н., Гавриш Н., Шульга Л.). Розвитку пізнавальних здібностей дітей дошкільного віку в ігровому процесі присвячено наукові розвідки Архіпової С., Кушнірик Н. Формуванню математичних уявлень та уявлень про довкілля у процесі гри приділено у працях Вечірко Н., Бурчак К., Руденко В. Вплив навчальної гри на розвиток мовлення дошкільника вивчали Богущ А., Луцан Н. На розвиток творчої особистості дошкільника в навчально-ігровій діяльності сфокусували свої наукові дослідження Гавриш Н., Іванова А., Грицюк І., Денис Н., Кондратюк Н., Косарева О., Крамаренко В.

Проте створення навчально-ігрового середовища у сучасному закладі дошкільної освіти потребує комплексного підходу, який враховує усі напрями Базового компоненту дошкільної освіти (розвиток особистості загалом, сенсорно-пізнавальний простір, пізнання довкілля, соціалізація у соціумі, пізнання мистецтва, розвиток мовлення та ігрова діяльність), що є малодослідженим у візіях сучасних науковців і педагогів-практиків. Сучасна система дошкільної освіти потребує упровадження дієвих педагогічних практик створення навчально-ігрового середовища, що й поряд із оновленням змісту концептуальних документів у галузі дошкільної освіти зумовило вибір теми наукового пошуку.

Мета роботи – розкрити особливості методики організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність, функції і значення навчально-ігрової діяльності, її вплив навчально-ігрового середовища на розвиток дошкільників;
- проаналізувати методику організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку;
- розробити авторську систему навчально-ігрових завдань для дошкільників;
- розробити методичні рекомендації щодо удосконалення роботи з формування пізнавальних інтересів старших дошкільників у навчально-ігровому середовищі.

Об'єкт дослідження – навчально-ігрове середовище у закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – методи, засоби, форми організації навчально-ігрової діяльності дітей дошкільного віку.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз науково-методичних праць із питань навчально-ігрового середовища у закладі дошкільної освіти;

емпіричні: педагогічне проектування – розробка системи навчально-ігрових завдань для дошкільників.

Теоретико-методологічне підґрунтя наукової роботи становлять праці А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Крупської, В. Ядешко.

Теоретичне значення наукової роботи полягає у розширенні уявлень про методику організації навчально-ігрового середовища у закладі дошкільної освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливостях використання запропонованої авторської системи навчально-ігрових завдань у закладах дошкільної освіти.

Наукова новизна дослідження у тому, що у межах наукового пошуку запропоновано організаційно-педагогічні умови створення навчально-ігрового середовища у закладі дошкільної освіти; розроблено й науково-методично обґрунтовано систему навчально-ігрових завдань для дітей дошкільного віку відповідно до змісту новоухваленого Базового компонента дошкільної освіти.

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 70 сторінок комп'ютерного набору.

РОЗДІЛ І НАВЧАЛЬНО-ІГРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗДО

1.1. Гра як провідна діяльність дошкільників

У дошкільному віці гра є провідною діяльністю дитини. Тому створення навчально-ігрового середовища у закладі дошкільної освіти має велике значення. З'ясуємо сутність поняття гри.

Гра — форма діяльності людини, що полягає в моделюванні іншого виду діяльності із розважальною чи навчальною метою. Гра відрізняється від роботи тим, що не ставить перед собою практичної корисної мети (але користь від неї може мати місце), і від мистецтва тим, що не створює художніх цінностей, хоча кордони між цими видами діяльності розмиті.

У процесі розвитку дитини і формування її як особистості гра відіграє, безперечно, досить велике значення. Для дітей дошкільного віку гра виступає провідним видом діяльності. На важливості гри наголошували багато учених і педагогів-практиків. Так, К.Д. Ушинський стверджував: «Якщо говорять, що ігри передбачають майбутній характер, майбутню долю дитини, то це правильно у двоякому розумінні: не тільки у грі проявляються нахили дитини і відносна сила душі, але сама гра має великий вплив на розвиток дитячих здібностей і нахилів, а відповідно і на майбутню долю» [73, с.28]. К.Д. Ушинський звернув увагу на виховну цінність образів уяви: дитина щиро вірить у них, тому, граючи, відчуває сильні непідробні почуття.

У педагогіці гра трактується як один із видів діяльності людини; засіб фізичного, розумового і морального виховання [59, с. 137]. Академічний словник дає таку дефініцію поняття «гра» - це:

- 1) заняття дітей;
- 2) заняття, що підпорядковується певним правилам і є розвагою або розвагою та спортом водночас;
- 3) дії, спрямовані на реалізації конкретної мети [1].

У Вікіпедії під грою пропонується розуміти форму діяльності людини, яка передбачає моделювання іншого виду діяльності із розважальною чи навчальною метою. Відмінність гри від роботи полягає у тому, що гра не передбачає реалізацію якоїсь практичної корисної мети (але користь від неї може бути), і від мистецтва тим, що, на відміну від останнього, не продукує художніх цінностей. Але межі між цими обома видами діяльності є досить-таки нечіткими.

Наявні дефініції до поняття гри дають підстави зробити відповідне авторське узагальнення (рис.1.1).

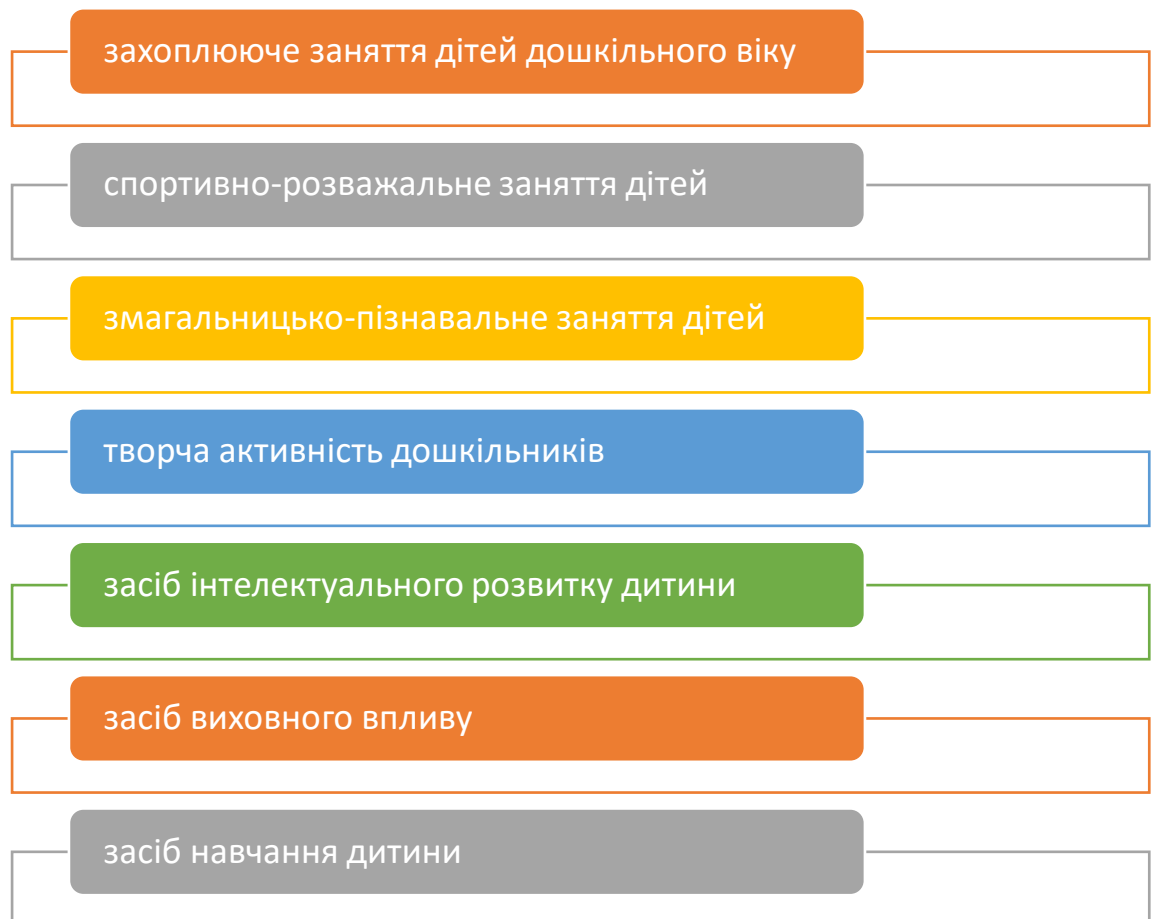

Рис. 1.1. Сутність гри

Як бачимо із наведеної вище схеми, гра виступає одночасно і засобом пізнання, і виховання, і соціалізації, фізичного, інтелектуального розвитку, творчості дітей.

Провідні науковці А. Богуш і Н. Луцан вказують на інтерактивність, вільність і спонтанність гри, що дає змогу дитині взаємодіяти з різними предметами, впливати на предмети, змінювати їх [13, с.12].

Як слушно зазначають Т.Чернецька і Т. Кривошея, саме у навчально-ігровій діяльності здійснюється процес отримання й закріплення дошкільниками знань, активізація пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку, засвоєння способів і засобів розумової діяльності. Для дітей дошкільного віку навчальна гра стає потужним засобом впливу на процес формування стимулів для набуття знань, удосконалення уже набутих умінь навичок, потягом до опанування чогось нового [76, с.271].

Важливим є те, що у навчальній грі у завуальованій формі подано певне навчальне завдання. Тому дитина дошкільного віку не просто грається, а навчається, хоча й такий процес навчання має дещо стихійний характер. Важливо, щоб у навчальній грі оптимально були скомбіновані навчальні й ігрові елементи. Саме завдяки навчанню у форм ігрової діяльності дитина входить у певну уявну ситуацію та вчиняє дії відповідно до означених у грі правил [76, с.271].

На думку О. Майструк, гра сприяє розвитку мови, пам'яті, мислення, уваги, наполегливості, зосередженості, упорядкованості, формуванню почуттів, дружнього ставлення, прагнень допомагати іншим, розширенню діапазону уявлень про оточуючий світ і місце дорослих і дітей у ньому [50, с. 108-112].

Унікальність навчальної гри у тому, що дошкільники захоплено беруться за неї та непомітно для самих себе опановують щось нове, тобто грають, не помічаючи навчального впливу гри на самих себе. Але водночас у

ході цікавої й захопливої гри діти дошкільного віку порівнюють, лічать, запам'ятовують, вирішують логічні завдання і пізнають багато нового [50, с. 108-112].

Досліджуючи вплив гри на навчально-виховну діяльність дошкільників, Л. Виготський прийшов до висновку: «Підпорядковуючи поведінку усім відомим умовним правилам, гра вчить розумній і свідомій поведінці. Вона є першою школою думки для дитини...» [20, с. 127].

Потенціал навчальної гри засоговує високої оцінки ще й тому, що саме завдяки грі здійснюється входження дитини у дорослі взаємини, реалізуються її пізнавальні можливості, розширюється діапазон предметних уявлень. З огляду на це, великий педагог В. Сухомлинський називає гру «величезним світлим вікном, крізь яке в духовний світ дитини вливається живлючий потік уявлень, понять про навколишній світ», «іскрою, що засвічує вогник допитливості» [60, с. 181].

Загалом, навчально-ігрова діяльність ототожнюється із тими видами діяльності, що склалися у процесі суспільного розвитку. Гра є вираженням потреб дитини, утвердження її прагнень до активності й самостійності, засобом наслідування моделей поведінки дорослих у соціумі, набуття навчального й соціального досвіду, розвитку й стимулювання уяви.

Гра ускладнюється з віком, адже старші дошкільники, на відміну від молодших, можуть гра декілька годин. Крім того, здійснюється й поглиблюється із віковими особливостями дошкільників і змістово-тематичне наповнення навчальної гри, що вказує на розширення знаннєвого кола та розвиток уяви, мислення й мовлення дитини.

Саме через гру здійснюється відображення предметної діяльності дорослих, їхньої соціальної активності, взаємин із оточенням. Із віком дошкільників також поглиблюється смисова структура гри. Адже діти старшого дошкільного віку уже не просто зосереджуються на предметах і

сюжеті гри, але й самі включаються у процес побудови гри, демонструючи при цьому уже наявні знання й набутий досвід.

У грі старші дошкільники порівняно із молодшими також демонструють високу здатність до реалізації задуму гри, виявляючи при цьому власну участь у творенні задуму, окремих епізодів гри, орієнтуючись на набуті уже життєві враження, спостереження, комунікативний досвід.

Гра є засобом згуртування дитячого колективу, самоствердження дітей дошкільного віку у колективі, формування свідомої дисципліни, працелюбності, ініціативності, самостійності, уміння мати і відстоювати власне бачення, що засвідчує високий потенціал виховної спрямованості навчальної гри. Це підтверджується також прагненням дошкільників до виконання виключно позитивних ролей у грі.

Завдяки навчальній грі у дітей дошкільного віку формується орієнтація у ситуації, що склалася, розвивається емпатія, толерантність, формуються моделі комунікативної поведінки, розвивається самоконтроль поведінки, здатність до планування власних мовленнєвих дій, уміння здійснювати само- і взаємооцінку.

Гра має навчальні та ігрові елементи. Їх можна представити у вигляді таблиці (таблиця 1.1.), завдяки чому досягається навчально-ігровий потенціал середовища закладу дошкільної освіти.

Таблиця 1.1

Навчально-ігровий потенціал середовища закладу дошкільної освіти

№з/п	Навчальні можливості	Ігрові особливості
1.	Розширення кругозору дошкільників про предметний світ	Згуртування колективу
2.	Відкриття нових сенсорно-пізнавальних можливостей дошкільника	Опанування здатності передавати емоції, висловлювати співчуття

3.	Розширення знань про довкілля	Можливість «приміряти» на себе ролі дорослих
4.	Набуття навичок міжособистісної взаємодії	Можливість подолати розбіжності між «дорослими» прагненнями дошкільників й неможливостями їх реалізації у реальних життєвих умовах
5.	Розвиток мовлення, набуття умінь комунікативно виправдано послуговуватися словом	Позитивні емоції дітей
6.	Опанування моделей поведінки у соціумі	Сприятлива атмосфера для соціалізації дошкільників
7.	Вивчення мистецьких цінностей	Захоплення дітей грою, яскраві сюжети й епізоди

Отже, гра – це вид діяльності дітей, який може мати навчальну, розважальну і практичну мету. Гра є провідною діяльністю у дошкільному віці, тому на заклад дошкільної освіти покладається функція створення оптимального навчально-ігрового середовища задля сприяння різнобічному розвитку дітей.

1.2. Особливості і функції навчальних ігор у ЗДО

Навчальна гра у закладі дошкільної освіти має свої особливості і виконує ряд функцій. Оскільки під грою розуміють найбільш доступну й природну форма діяльності учнів, яка створює особливу атмосферу довір'я, інтересу, емоційного підйому, то гру можна вважати багатофункціональним педагогічним методом. Тому гра цілком заслужено може бути джерелом і засобом розвитку дітей дошкільного віку [29, с. 150-154].

Науковці К. Бурчак і В. Руденко слушно відзначають, під час навчальної гри здійснюється відображення дітьми оточуючої дійсності, закріплення знань про предметний світ, реалізується активна мисленнєва діяльність, здійснюється привчання дошкільника до певних організаційних і дисциплінарних правил, надається можливість проявляти креативність і неординарність, для творчості й самостійності, здійснюється засвоєння знань про якості предметів й уточнення уявлень, отриманих у процесі спостереження за довкіллям [15, с.18, 19].

Визначаючи особливості навчальної гри у закладі дошкільної освіти, маємо враховувати класифікацію ігор. Педагог Ф. Фребель зробив спробу класифікувати ігри, взявши за основу принцип диференційованого впливу ігор на розвиток розуму (розумові ігри), зовнішніх органів чуття (сенсорні ігри), рухів (моторні гри) [74, с.188-240]. У вітчизняній дошкільній педагогіці склалася класифікація дитячих ігор, що базується на ступені самостійності і творчості дітей у грі. Спочатку до класифікації дитячих ігор за таким принципом підійшов П.Ф. Лесгафт, пізніше його ідея отримала розвиток в роботах Н. К. Крупської. П.Ф. Лесгафт розділив дитячі ігри на дві групи: імітаційні (наслідувальні) та рухомі (ігри з правилами) [47].

У роботах Н.К. Крупської дитячі ігри поділяються на дві групи за тим же принципом, що і у П. Ф. Лесгафта, але називаються трохи інакше: ігри, придумані самими дітьми, і ігри, придумані дорослими. Перші Крупська називала творчими, підкреслюючи їх головну особливість - самостійний характер. Таке назва збереглася і в традиційній для вітчизняної дошкільної педагогіки класифікації дитячих ігор. Іншу групу ігор у цій класифікації складають ігри з правилами [40, с. 128-129].

С. Новосьолова здійснює поділ ігор на самостійні, тобто за ініціативою самих дітей, до яких дослідниця відносить *гру-експериментування*, сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані ігри. Також вищевказана науковець виокремлює ігри за ініціативою дорослих, до яких входять *навчальні*:

дидактичні, сюжетно-дидактичні, рухливі; *дозвіллєві гри*: ігри-забави, ігри-розваги, інтелектуальні, святково-карнавальні, театральні-постановочні. Певне місце С. Новосолова також відводить народним іграм, що можуть ініціюватися як дорослими, так і дітьми старшого дошкільного віку [24].

До найбільш продуктивних форм ігрової діяльності Л. Виготський відносить сюжетно-рольову гру, яку він називав «уявною ситуацією». За переконанням ученого ця грає наслідком і результатом історичного розвитку людства, має соціальне походження, мотивується не інстинктивними рушійними силами, а соціально зумовленими умовами життя дітей у суспільстві.

Розрізнені дії, які дитина раніше відтворювала у грі, вона поступово починає об'єднувати в певну послідовність. Тепер вона може скласти сюжет; рольові ігри, типові для дошкільника. Поступово відтворення дій відходить на другий план, а на перший висувається відтворення суспільних відносин і трудових функцій.

Ігрова діяльність старших дошкільників вирізняється їхньою участю у творенні й обговоренні ігрової задуми, самостійній підготовці ігрового матеріалу, тривалістю гри, участю у творенні й втіленні епізодів гри, складністю гри, рівнем усвідомленості виконуваних ігрових дій.

У зв'язку наявності чітких проявів кореляцій між ігровою діяльністю та мовленням дітей дошкільного віку, грою та розвитком уяви дітей. У грі дитина використовує слово-замінник, що надає грі дошкільника змістовності, яскравості. Старші дошкільники замінюють слово не тільки предмети та дають змогу замінити ними думки і почуття. Це найбільш характерно для режисерських ігор, у яких старші дошкільники використовують у якості носіїв ролей іграшки (тваринки, лялькові персонажі). Ці носії ролей говорять і виконують дії від імені дитини, що сприяє формуванню у дітей дошкільного віку умінь контролю й регулювання поведінки, здатності до планування дій, обмірковування власних висловлювань, до певних рухів.

Дослідниця Н. Крупська вказувала на велику роль ігор у діяльності дошкільників, адже для дітей дошкільного віку гра виступає і навчанням, і працею, і способом пізнання навколишньої дійсності, і формою здійснення виховного впливу на особистість, що формується. З огляду на це, вищезгадана науковець основне завдання педагога вбачала у допомозі вихователя дітям у грі, у реалізації об'єднавчої функції ігрової діяльності. За переконанням дослідниці, саме завдяки грі здійснюється становлення системи взаємин між дітьми, між дітьми і дорослими, засвоюються певні правила й підпорядкування, що досягається через зміст гри [40, с. 128-129].

Науковці й методисти одностайні у тому, що основним мотивом гри є здійснювана у ході ігрової активності діяльність, навчальний характер якого формою організації освітнього процесу. Гра виступає також потужним засобом формування й розвитку мовлення, що реалізується тільки у процесі спілкування та міжособистісних взаємин.

Завдяки грі діти вчаться визначати доцільні до побудови висловлювань мовні засоби, моделювати комунікації у різних ситуаціях, що є підтвердженням навчального впливу гри. Через гру дитина вчиться орієнтуватися у ситуації мовлення й спілкування (орієнтувальна функція гри), адже як слушно підкреслює О. Леонт'єв [46], саме гра виступає способом і засобом подолання невідповідностей між потребами дітей і неможливістю здійснити усі бажані дії у реальному житті. Тому можна переконливо стверджувати, що гра виконує компенсаторну функцію.

Тому гра виконує мотиваційно-спонукальну, навчальну, виховну, орієнтувальну і компенсаторну функції.

Навчальна гра має свою структуру (рис.1.2.1).

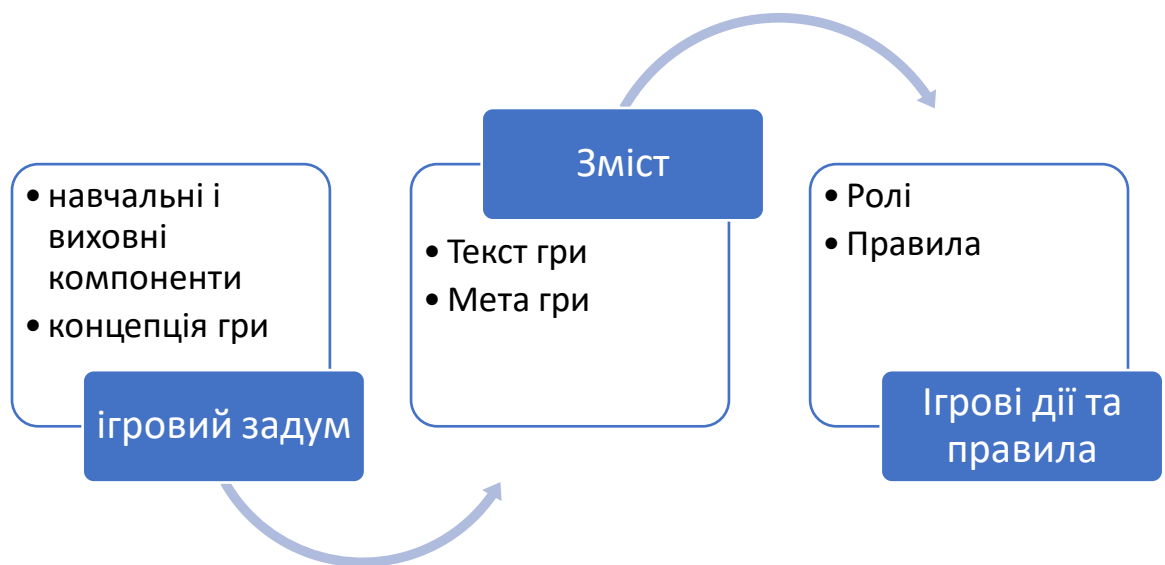

Рис.1.2.1. Структура навчальної гри

Навчальні ігри різняться також за змістом й організацією (таблиця 1.2.1).

Таблиця 1.2.1

Види ігор

№з/п	Ознака гри	Вид гри
1.	Зміст гри	Побутові, предметні, сюжетні, соціальні
2.	Кількість учасників	Індивідуальні, групові, колективні
3.	Ігрова ініціатива	За ініціативою дитини, за ініціативою дорослого

4.	Виховні завдання гри	Естетичні, моральні, трудові, інтелектуально-розвивальні
----	----------------------	--

У своїй статті «Сюжетно-рольова гра старших дошкільнят» Н.А. Короткова пише про те, що у дитини старшого дошкільного віку поглиблюється інтерес до трудових справах дорослих, до результатів їхньої праці, виникає відчуття захоплення самовідданими вчинками людей, бажання наслідувати їх. Для ігор дітей цього віку характерні гри з героїчним сюжетом [37, с. 84 - 87]. Дітям шостого року життя властиво бажання виконати свою роль з більшою вигадкою, винахідливістю, інтерес до деталей. Їх активізує гарний матеріал, витончені конструкції, незвичайні елементи. Для розвитку змісту гри діти успішно використовують свої технічні вміння, наприклад створити необхідну іграшку з конструктора (металевого, пластмасового). Вони більш дружно домовляються про тему гри, без конфліктів розподіляють між собою ролі з урахуванням того, хто з них краще впорається з тією чи іншою роллю, створить яскравий образ.

Основою сюжетно-рольової гри є уявна чи уявна ситуація, яка полягає в тому, що дитина бере на себе роль дорослого і виконує її у створеній ним самим ігровій обстановці. Наприклад, граючи в школу, зображує вчителя, провідного урок з учнями (однолітками) у класі (на килимі). Але найголовніше - в грі дитина втілює свій погляд, свої уявлення, своє ставлення до тієї події, яка розігрує. На цю особливість гри вказував К. Д. Ушинський: «... в грі ж дитя -зріє людина, пробує свої сили і самостійно розпоряджається своїми ж творіннями»[73, с. 438].

Протягом дошкільного дитинства розвиток і ускладнення змісту гри здійснюється за такими напрямками:

- посилення цілеспрямованості, а значить, і послідовності, зв'язності зображуваного;

- поступовий перехід від розгорнутої ігрової ситуації до згорнутої, узагальнення зображуваного у грі (використання умовних і символічних дій, словесних заміщень).

Дослідники дитячої психології Р. Павелків і П. Цигипало відмічають, що дидактична гра є засобом формування сенсорних еталонів дошкільників, потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок [57, с. 169].

Цілком доречним є твердження К. Дем'яненко про те, що ігри, в яких використовуються дії з предметами, розвивають не тільки рух, а й сприйняття, увагу, мислення і мову дитини. Уміле не нав'язливе керівництво педагога діями дошкільника дозволяє перейти від примітивного маніпулювання для виконання різноманітних практичних дій з урахуванням величини і форми предметів [26, с.56].

На важливості дидактичної гри у формуванні елементарних професійних уявлень дітей наголошує Г. Беленька, яка зазначає, що така гра є створенням відповідного предметно-ігрового середовища [9] і рекомендує для формування у дітей системних знань про професії дорослих використовувати дидактичну гру "Чарівний мішечок", до якого покласти "символи" різних професій – іграшкові робітничі чи медичні інструменти, одяг для ляльки, іграшковий посуд, коробочки з-під ліків, катушки з нитками тощо. Під час гри дітям ставлять запитання: Що це за предмет? Для чого він потрібен? Хто ним користується? Показниками вдалого завершення етапу є зацікавленість дітей розмаїттям професій, ініціативність у плануванні подальшої роботи з ознайомлення з ними, залучення батьків до співпраці з вихователями [9].

Розглядаючи дидактичну гру як засіб формування елементарних математичних уявлень у дітей, дослідники А. Чендеш і Н. Русин наголошують на необхідності пошуку дітьми у ході дидактичної гри спільного й відмінного

у предметному світі. Адже дошкільники мають навчитися вільно знаходити пару предметів, обстежити нові предмети, виділяючи їх форму, колір, величину, розвиваючи скоординовані рухи обох рук та тонкі рухи кінців пальців, ознайомитися з різними способами використання предметів, з варіантами їх розташування на площині [75,с.434].

Цікавий варіант упровадження дидактичної гри у процес формування уявлень дошкільників про предметний світ пропонує О. Кудрявцева. Для активізації розвитку мислення старших дошкільників, зокрема підвищення ефективності формування вміння порівнювати дослідниця радить використовувати систему пошукових дидактичних ігор з використанням загадок : „Відгадай і порівняй загадки про тварин”, „Відгадай і порівняй загадки про фрукти та овочі”, „Вулиця Порівняння”, „Відгадай і порівняй загадки про школу”, „Супермаркет „Чомучка”, „Космічна подорож Буратіно”, „Продовольчий супермаркет”, „Відгадай і порівняй загадки про явища природи”, „Відгадай і порівняй загадки про „двох братів”. О. Кудрявцева наголошує, що у такий спосіб не тільки розширюються уявлення дошкільників про предметний світ, але й діти вчать ся запам'ятовувати різні ознаки загаданого: зовнішнього вигляду, матеріалу, смаку, руху, місцезнаходження [43].

Задля досягнення ефективності дидактичних ігор Н.Вечірко рекомендує підбирати цікаві й змістовні ігрові дії та дидактичні завдання, адже чим вони різноманітніші і змістовніші, тим цікавіше для дітей сама гра і тим успішніше вирішуються пізнавальні і ігрові завдання. Н.Вечірко також поділяє думки інших науковців щодо класифікації дидактичних ігор за характером використовуваного матеріалу (ігри з предметами, настільно-друковані та словесні), рекомендує застосовувати такі види роботи, як спільна гра-забава, виконання завдання за зразком, виконання завдання по слову дорослого; використовувати такі прийоми, як показ дій з предметами, навчання доцільним діям з даними предметами, прямий показ, показ з

поясненням, словесна вказівка; вдаватися до практичних дій: прикладання, накладання, обстеження, групування на двома ознаками: величина – форма [19]

Рис. 1.2. 2. Виховні можливості навчальної гри

Дидактичні ігри забезпечують органічне об'єднання триєдиної мети навчання (освітньої, розвивальної, виховної), сприяють задоволенню ігрових, пізнавальних і навіть соціальних дитячих інтересів; сприяють збагаченню обсягу знань дітей раннього віку про навколишній світ; здійснюють вплив на психічні процеси, на формування активної особистості; є як засобом всебічного розвитку дитини в цілому та її пізнавальних здібностей зокрема; сприяють підвищенню інтересу до навчання, розвивають уважність, забезпечують краще засвоєння навчального матеріалу; дають змогу

активізувати розумову діяльність; покращують засвоєнню окремих знань та умінь у сфері музичного мистецтва; формують соціально прийнятні етичні норми поведінки та їх осмислення у дітей раннього віку [61, с.30].

Як зазначає В.І. Ядешко, в творчих іграх відбувається важливий і складний процес освоєння знань, який мобілізує розумові здібності дитини, її увагу, пам'ять. Розігруючи ролі, зображуючи ті чи інші події, діти розмірковують над ними, встановлюють зв'язок між різними явищами. Вони вчаться самостійно вирішувати ігрові завдання, знаходити кращий спосіб здійснення задуманого, користуватися своїми знаннями, висловлювати їх словом [79, с. 100].

Нерідко гра служить приводом для повідомлення дошкільнятам нових знань, для розширення їх кругозору. З розвитком інтересу до праці дорослих, до громадського життя, до героїчних подвигів людей у дітей з'являються перші мрії про майбутню професію, прагнення наслідувати своїх улюблених героїв. Все це робить гру важливим засобом створення спрямованості особистості дитини, яка починає складатися в дошкільньому дитинстві. Творчу гру не можна підпорядкувати вузьким дидактичним цілям, з її допомогою вирішуються основні виховні завдання.

Цікава гра підвищує розумову активність дитини, і вона може вирішити більш важке завдання, ніж на занятті. Але це не означає, що заняття повинні проводитися тільки у формі гри. Навчання вимагає застосування різноманітних методів. Гра - один з них, і вона дає добрі результати тільки в поєднанні з іншими методами: спостереженнями, бесідами та ін.

Граючи, діти вчаться застосовувати свої знання і вміння на практиці, користуватися ними в різних умовах. У творчих іграх відкривається широкий простір для вигадки, експериментування. В іграх з правилами потрібна мобілізація знань, самостійний вибір рішення поставленого завдання.

Гра - самостійна діяльність, в якій діти вступають у спілкування з однолітками. Їх об'єднують спільна мета, спільні зусилля до її досягнення,

загальні переживання. Ігрові переживання залишають глибокий слід у свідомості дитини і сприяють формуванню добрих почуттів, благородних прагнень, навичок колективного життя. Завдання вихователя полягає в тому, щоб зробити кожну дитину активним членом ігрового колективу, створити між дітьми відносини, засновані на дружбі, справедливості, відповідальності перед товаришами.

У грі виховується інтерес і повага до праці дорослих: діти зображують людей різних професій і при цьому наслідують не тільки їх діям, а й відношенню до праці, до людей.

Гра - важливий засіб естетичного виховання дошкільників, тому що в цій діяльності виявляється і розвивається творча уява, здатність до задуму, розвивається ритм і краса рухів. Обдуманий підбір іграшок допомагає формуванню художнього смаку.

У тривалій грі у дитини швидше виробляються навички і звички колективного життя, зростає самостійність. У результаті такого роду гра стає найбільш ефективною формою організації цікавого життя дітей у дошкільному закладі. Діти настільки вживаються в роль, що часто відчують себе в ній і тоді, коли вже не грають. У подібних випадках легше впливати на дитину через свій улюблений їм образ.

У такій грі дитина проявляє більше самостійності, фантазії, творчості у виборі дій, при розподілі ролей, використання підсобних матеріалів. Педагогу необхідно використовувати цей чинник для виховання у дітей уміння узгоджувати свої інтереси з інтересами колективу, допомагати один одному в здійсненні задуму, у виконанні певної ролі.

Тривала творча сюжетно-рольова гра таїть у собі колосальні можливості для розвитку мислення дитини. Дії дитини з предметами носять перетворювальний характер. У грі вона - невтомний дослідник: дізнається властивості та якості реальних предметів, способи дії з ними, і в залежності від задуму, від розвитку сюжету переплавляє життєвий матеріал, замінює одні

предмети іншими, комбінує знання переплітаючи реальність із вигадкою, фантазією. У розвитку сюжету гри на певну тему простежуються логічна послідовність дій, сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних подій і явищ реального світу. Цей досвід, знання та уявлення творчо заломлюється дитиною в ігровій діяльності. Збагатити розум дитини різноманітними уявленнями, системою знань - значить дати багату поживу для розвитку її уяви, для створення образів, ситуацій, які можна реалізувати у грі.

Найбільш повно функції гри описує М. Савченко, серед яких сприяння активному пізнанню довколишнього середовища і себе в ньому, усвідомленню свого "Я" і своїх можливостей; прагненню застосовувати набуті знання в різних ігрових ситуаціях, уміти орієнтуватись у нових умовах; цілеспрямованості, наполегливості та рішучості в грі, долаючи різні перешкоди; самостійності у здійсненні логічних операцій, прогностичності та творчості; умінню критично оцінювати отриманий результат, прагнути до його вдосконалення, умінню приймати власні рішення; розумінню відповідальності за власні дії перед колективом, умінню діяти згідно встановлених правил і підпорядковувати себе їм за власною ініціативою, а не під керівництвом дорослого [65].

Таким чином, навчальна гра у закладі дошкільної освіти складається із ігрового задуму, сюжету, ігрових дій, ролей і правил. Найбільш поширеними і доцільними до застосування саме у старшому дошкільному віці є дидактичні та сюжетно-рольові ігри. Дидактичні ігри дають змогу краще розкрити дитині навколишній світ, а сюжетно-рольові – сприяють оволодінню навичками поведінки дитини у соціумі. У дошкільному дитинстві гра є найважливішою самостійною діяльністю дитини та має велике значення для її фізичного і психічного розвитку, становлення індивідуальності та формування дитячого колективу. У процесі гри у дошкільників розвивається здатність до творення і реалізації задуму, який, будучи на перших порах спонтанним, з часом постає як свідомо задумана тема, реалізуючи яку, діти не просто механічно копіюють

дії дорослих, а відтворюють почуття, переживання, наснажують їх особистісним смислом. Тому гра виконує пізнавальну, розвивальну, виховну, естетичну, соціалізуючу функції.

1.3. Вплив навчально-ігрового середовища на пізнавальну активність старших дошкільників

Навчально-ігрове середовище має значний вплив на пізнання і розвиток дітей дошкільного віку. Базовим компонентом дошкільної освіти передбачено декілька освітніх напрямів, як-от: за освітнім напрямом «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», за «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва» [6]. Бачимо, що концептуальним документом галузі дошкільної освіти гра визначається одним із напрямів. Проте навчально-ігрове середовище має пронизувати усі зазначені у новоухваленому Базовому компоненті дошкільної освіти напрями.

Навчально-ігрове середовище має великий вплив на дітей дошкільного віку. Як переконливо доводить В. Пасічник, ігрова діяльність є засобом самовираження дошкільників, що найбільше відповідає їх фізичним і психічним можливостям [58, с.51].

Можна цілком погодитися із думкою В. Крамаренко, що стверджує, що перед дитиною необхідно відкрити якомога більше шляхів до світу творчості, уяви, фантазій. Уява та фантазія як складові креативності є найвищими та необхідними здатностями людини. Креативність як важлива людська здібність потребує особливої уваги у процесі розвитку. Важливо розуміти, що у дошкільному віці цей розвиток має найбільшу інтенсивність. Психологи вважають, що пік креативності дитини припадає на вік від 3,5 до 4,5 років, а також зростає у перші три роки навчання у школі. Але, якщо у період дошкільного дитинства уява позбавлена інтенсивного розвитку, то у

наступному відбувається швидке зниження активності цієї функції. Разом зі зменшенням здатності фантазувати, шукати нестандартні рішення та творити у людини починається процес збіднення особистості, знижуються креативні можливості, гасне цікавість до наук та мистецтв [39, с.35].

Дослідники І. Грицюк та Н. Деник творчість дошкільників вбачають у вмінні приймати нестандартні рішення, змінюватись, діяти креативно, когнітивній гнучкості [25, с.92]. В. Оберемська і Н.Дубравська вказують на те, що в організованій навчально-ігровій діяльності необхідно забезпечити кожній дитині активну позицію, стимулювати розвиток її творчих здібностей, формувати стійкий інтерес до пізнання навколишнього світу і себе в ньому, оволодіння різними видами діяльності [56].

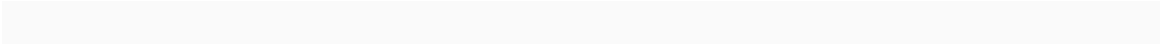
Відмічаючи позитивний вплив навчально-ігрової діяльності на дітей дошкільного віку, педагог-практик Л. Шульга вказує на те, що така діяльність позначається на емоційно-почуттєвому сприйнятті та створює позитивний емоційний настрій, забезпечує високий рівень мотивації й активну позицію дошкільнят, створює умови для вільного самовираження та успішної самореалізації кожної особистості, стимулює розвиток творчих здібностей [78, с.26,27].

Цілком слушну позицію висловлюють дослідники Н. Кондратюк та О. Косарева, які стверджують, що навчально-ігрова діяльність сприяє розвитку гнучкості оригінального мислення, здатності конкретизувати та розвивати як свої власні задуми, так і пропозиції інших дітей, сприяє мотивації, розширенню розважально-рекреативної сфери, розвитку креативності дошкільників. За допомогою створених ігрових ситуацій дитина творчо підходить до їх вирішення. Дошкільники можуть перевтілюватися у різних героїв, керувати їх вчинками, змінювати хід гри чи її умови, придумувати різні завдання [36, с.75, 76].

Креативність важлива складова розвитку особистості – це рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що складає досить стійку

характеристику особистості. Тому гра є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавим і захоплюючим не лише роботу дітей на творчо-пошуковому рівні, але і буденні кроки по вивченню різноманітних технологій [36, с.76].

Таким чином, навчально-ігрова діяльність сприяє розвитку когнітивної гнучкості, оригінального мислення мотивації, розширенню розважально-рекреативної сфери, розвитку креативності дошкільників.

Висновки до розділу I

Аналізуючи сутність гри, ми дійшли висновку, що у процесі розвитку дитини і формування її як особистості гра виступає провідним видом діяльності, є засобом проникнення в діяльність і взаємостосунки дорослих, засобом відображення навколишньої дійсності; найважливішою самостійною діяльністю дитини та має велике значення для її фізичного і психічного розвитку, становлення індивідуальності та формування дитячого колективу. У процесі гри у дошкільників розвивається здатність до творення і реалізації задуму, який, будучи на перших порах спонтанним, з часом постає як свідомо задумана тема, реалізуючи яку, діти не просто механічно копіюють дії дорослих, а відтворюють почуття, переживання, наснажують їх особистісним смислом. Тому гра виконує пізнавальну, розвивальну, виховну, естетичну, соціалізуючу функції.

На основі аналізу особливостей і функцій навчальної гри вдалося з'ясувати, що навчальна гра у закладі дошкільної освіти складається із ігрового задуму, сюжету, ігрових дій, ролей і правил. Найбільш поширеними і доцільними до застосування саме у старшому дошкільному віці є дидактичні та сюжетно-рольові ігри. Дидактичні ігри дають змогу краще розкрити дитині навколишній світ, а сюжетно-рольові – сприяють оволодінню навичками поведінки дитини у соціумі. Гра виконує пізнавальну, розвивальну, виховну, естетичну, соціалізуючу функції.

Вивчаючи вплив гри на дошкільників, ми встановили, що навчально-ігрова діяльність дітей дошкільного віку сприяє розвитку гнучкості оригінального мислення, здатності конкретизувати та розвивати як свої власні задуми, так і пропозиції інших дітей, сприяє мотивації, розширенню розважально-рекреативної сфери, розвитку креативності дошкільників. За допомогою створених ігрових ситуацій дитина творчо підходить до їх

вирішення. Дошкільники можуть перетворюватися у різних героїв, керувати їх вчинками, змінювати хід гри чи її умови, придумувати різні завдання.

РОЗДІЛ II

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Методи й прийоми формування пізнавальних інтересів дошкільників у навчальній грі

Існують різні методи формування пізнавальних інтересів дошкільників у навчальній грі. Науковець Н. Гавриш величезний розвивальний потенціал ігрової діяльності вбачає у дитячому експериментуванні, яке дозволяє успішно розвивати в них допитливість, активність, прагнення самостійно знаходити рішення проблем. Найцікавішими експериментами є реальні досліди зі справжніми предметами та їх властивостями (вода, пісок, лід, сніг, повітря тощо), які допомагають дитині пізнати суттєві ознаки природних об'єктів, рослинного світу. Активне експериментування в образотворчій діяльності (вивчення властивостей різноманітних фарб, паперу тощо), музичній діяльності (дослідження утворення звуку в різних музичних інструментах тощо) та інших сферах діяльності допомагає дітям осмислити явища навколишнього світу, зрозуміти існуючі взаємозв'язки.

У дошкільному віці провідною формою діяльності є гра, тому її необхідно найбільш ефективно використовувати в освітньому процесі. Активізувати дитячу креативність, збагатити ігрову діяльність і розширити освітній простір без зайвих витрат, на думку Н. Гавриш, допоможуть ігри з вільними матеріалами. «Вільні матеріали» – це усілякі доступні дрібнички, невеликі однорідні предмети, наявні в докільці у великій кількості; природні й побутові матеріали (гудзики, стрічки, намистинки, мушлі, камінці, коробки, шишки, жолуді, палички тощо) [22, с.9-13].

До основних прийомів навчально-ігрової діяльності варто віднести загальновідомі інтерактивні прийоми: «навчаючи – вчуся», «займи позицію», «мікрофон», «снігова куля», «асоціативний куш» тощо.

На підставі вище описаного можна сформулювати такі організаційно-педагогічні умови організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку:

сприяння різнобічному розвитку особистості через залучення дітей до пізнання навколишнього світу та визначення свого місця у ньому;

розвиток логічного мислення та елементарних астромічно-математичних уявлень дошкільників;

сприяння входженню дитини у соціуму через ігрові моделі соціальної поведінки;

розвиток і стимулювання власних висловлювань дошкільників через залучення їх до мовної гри;

формування естетизму особистості через долучення дітей до різних видів мистецтва.

На основі аналізу методики організації навчально-ігрового середовища у закладі дошкільної освіти пропонуємо авторське бачення із урахуванням вимог Базового компоненту дошкільної освіти. Вважаємо за доцільне упроваджувати у закладах дошкільної освіти таку систему авторських навчально-ігрових завдань за означеними у Базовому компоненті дошкільної освіти напрямками. Зокрема, за освітнім напрямом «Особистість дитини» у групі старших дошкільників пропонуємо такі ігрові завдання, кожне із яких має чітко визначений пізнавальний інтерес:

Навчальна гра «Хто я»

Пізнавальний інтерес: самоідентифікація дитини як особистості.

Опис: Вихователь пропонує дітям поміркувати над власною сутністю, над питанням «Хто я». Діти дають різні відповіді. Вихователь підсумовує, що кожен із нас – це індивідуальна та неповторна істота. Адже ніде і ніколи більше у світі немає і не буде нас таких, неповторних, з рисами притаманними тільки нам.

Вихователь закликає дітей заглибитись у самопізнання: «Сьогодні ми спробуємо з'ясувати, хто ми, що у нас є такого, що притаманне тільки нам самим, але нікому більше».

Навчальна гра «Творімо»

Пізнавальний інтерес: формування почуття самолюбства, власної гідності.

Опис. Дітям пропонується поглянути на себе у дзеркало, а потім намалювати себе. Потім готові малюнки розглядаються колективно. Вихователь робить висновки про те, що кожна дитини – особлива й унікальна, має відмінні від усіх інших дітей зовнішні риси.

Навчальна гра «Візуальні асоціації»

Пізнавальний інтерес: розвиток асоціативного мислення, здатності до самокритики.

Опис. Дівчаткам демонструються зображення різних квітів. Їм потрібно вибрати ту, з якою вони асоціюють себе і пояснити свій вибір. Наприклад: «Я обрала троянду, тому що це дуже ніжна квітка. Я ніжна дівчинка».

Хлопчикам демонструються зображення різних дерев. Їм пропонується обрати те дерево, з яким вони асоціюють себе, і пояснити свій вибір. Наприклад: «Я обрав дуб, тому що це дуже міцне дерево. Я сильний хлопчик».

У контексті наукового пошуку пропонуємо за освітнім напрямом «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» упроваджувати у практику роботи сучасного закладу дошкільної освіти такі навчальні ігри:

Навчальна гра «Я знаю»

Пізнавальний інтерес: формування впевненості дитини в своїх знаннях

Опис. Вихователь просить дітей по черзі назвати три-чотири речі, явища, які вони знають (квіти, пори року, кольори). Наприклад, «Я знаю назви кольорів: червоний, зелений, жовтий, синій...», «Я знаю пори року: осінь,

зима, весна, літо», «Я знаю назви квітів: айстри, троянди, тюльпани, жоржини...» тощо.

У кінці гри вихователь робить висновок про те, що діти уже багато знають про світ.

Навчальна гра «Чи я вмію це?»

Пізнавальний інтерес: розвиток асоціативного мислення дитини.

Опис. Дітям демонструють сюжетні картинки, на яких зображено дітей, що виконують певні дії. Усього – 10 15 картинок. Дітям потрібно вказати, що роблять їхні ровесники, зображені на картинках, а також сказати, чи вміють вони це робити.

Завершується гра через продовження кожною дитиною висловлювання: «Я вмію...».

Навчальна гра «На картину подивись»

Пізнавальний інтерес: формування умінь робити власні висновки.

Опис. Вихователь пропонує дітям назвати живих істот, яких вони побачили на картині. Діти називають метеликів, птахів тощо. Потім вихователь дає дітям можливість поміркувати над питанням: «А чому ми не може побувати на такому ж узліссі, яке зображено на картині, серед живих істот? Адже ми теж належимо до світу живих істот, чи не так?» Діти висловлюють думки і роблять висновок, що ми теж живі істоти. Ми – людські істоти.

Навчальна групова гра «Одягни ляльку»

Пізнавальний інтерес: формування умінь зі смаком одягатись залежно від тематики заходу.

Опис. Вихователь ділить дітей на чотири групи. Кожній групі дається паперова лялька і варіанти одягу для неї (6-8 варіантів). Для усіх груп ці набори однакові, як і завдання: одягнути ляльку, але першій групі потрібно одягнути ляльку-дівчинку в дитсадок; другій групі – одягнути ляльку-

хлопчика на прогулянку; третій групі – одягнути ляльку-дівчинку на святковий захід у дитсадку; четвертій групі – одягнути ляльку-хлопчика з нагоди його дня народження. Кожна група виконує завдання, презентує свою ляльку і коментує свій вибір.

Навчальна гра «Безлад».

Мета: закріпити навички розрізнення чоловічого та жіночого одягу.

Опис. Дітям пропонуються картинки з елементами жіночого та чоловічого одягу. Орієнтовний перелік їх може бути таким: краватка, брюки, сукня, блузка, спідниця, рожева шапочка, червоні колготи, біла сорочка, блакитний спортивний костюм тощо.

Вихователь говорить дітям, що у шафі братика та сестри сталась плутанина. Весь одяг переплутано. Тому потрібно допомогти братикові та сестричці знайти їхній одяг. Діти виконують завдання.

Навчальна гра «Що я знаю про світ навколо»

Пізнавальний інтерес: удосконалення знань про предметний світ.

Опис: дітям зачитується ряд загадок, які потрібно відгадати. Переможцем у грі є той, хто дасть найбільше правильних відповідей-відгадок.

Навчальна гра «Намалюй предметний світ навколо себе»

Пізнавальний інтерес: удосконалення знань про предметний світ.

Опис: вихователь пропонує дітям намалювати світ навколо себе й прокоментувати малюнки. У грі перемає той, хто найкраще прокоментує свій малюнок.

Реалізуючи зміст Базового компонента дошкільної освіти за напрямом «Дитина в природному довкіллі» у групі старших дошкільників рекомендуємо використовувати такі навчально-ігрові завдання:

Навчальна гра «Асоціативна квітка».

Пізнавальний інтерес: розширення уявлень про довкілля.

Опис: Кожній дитині пропонується скласти квітку із семи різних пелюсток. На кожній із пелюсток зображення квітки, тварини, предметів

побуту, одягу, продуктів харчування, будинку, людини. У кожної дитини набір пелюсток аналогічний, тобто містить ті ж самі зображення, але вони відрізняються конфігурацією, кольором, розміром.

Кожна дитина складає свою «асоціативну квітку». Загальний підсумок виконання вправи у тому, що «я» - це істота, яку оточують інші живі істоти (рослини, тварини, рідні люди), для повноцінної життєдіяльності якої необхідна оселя, одяг, їжа. Тобто «я» - це істота, яка існує серед інших живих істот і має ряд своїх потреб, які притаманні тільки мені.

Гра-малювання «Домашній улюбленець»

Пізнавальний інтерес: розширення знань про домашніх тварин.

Опис. Вихователь пропонує дітям зобразити свого домашнього улюбленця і прокоментувати малюнок. Автори найкращих коментарів є переможцями гри.

За освітнім напрямом «Гра дитини» вважаємо доцільним використання таких ігрових завдань, яє-от:

Гра-конкурс «Мій коник»

Пізнавальний інтерес: сприяти розвитку навичок самопрезентації.

Опис. Вихователь просить дітей продемонструвати, хто що вміє. Це може бути вірш, пісня, танок, малюнок тощо. Потім вихователь робить висновок про те, що кожна дитина відрізняється від інших не тільки завдяки своїй зовнішності, але й вмінням виконувати певні дії.

Навчальна гра «Пазли»

Пізнавальний інтерес: формування навичок групової роботи.

Опис. Вихователь ділить дітей на чотири команди і просить розподілити ролі, обравши капітана команди. Кожному капітану він дає однаковий набір пазлів і пропонує скласти їх командою. Переможцем гри стає та команда, яка найшвидше впоралась із завданням.

У кінці гри вихователь робить висновок про те, що з іншими людьми можна не тільки розмовляти на цікаві теми, але об'єднуватись та працювати на результат.

Для успішної реалізації змісту Базового компонента дошкільної освіти за напрямом «Дитина в соціумі» пропонуємо використовувати такі навчальні ігри:

Навчальна гра «Знайди 5 відмінностей»

Пізнавальний інтерес формування умінь знаходити спільне та відмінне, розвиток уваги.

Опис. Вихователь ділить дітей на 4 групи, приблизно по 5 осіб кожна. Кожній із груп видається набір із 5 сюжетних картинок із зображеннями тварин і людей. На кожній із цих картинок діти повинні знайти одну відмінність у поведінці людини, яка абсолютно не властива тваринам. Перемагає та група, яка найшвидше виконає завдання. У кінці гри вихователь робить висновки про спільне і відмінне у поведінці тварин і людей, акцентуючи увагу на тих рисах, які властиві тільки людям.

Навчальна гра «Моя позиція»

Пізнавальний інтерес: формувати здатність дотримуватись певної точки зору.

Опис. Вихователь пропонує дітям «зайняти позицію» відносно таких трьох тверджень: 1) Людина – представник тваринного світу; 2) Людина – це носій особливих рис, які водночас підкреслюють її схожість і відмінність від тварин; 3) Людина – жива істота, представник роду людського. У разі виникнення різних позицій, діти обґрунтовують свої думки. Вихователь робить висновок про те, що ми – людські істоти, представники роду людського.

Навчальна гра «Потреби людини»

Пізнавальний інтерес: усвідомлення потреб людини як соціальної істоти.

Опис. Вихователь звертається до дітей: «Діти! На попередніх заняттях ми з'ясували, що людина – жива істота, відмінна від тварини, має тільки її властиві риси, потреби. Давайте визначимо, які із потреб людини, дані їй природою, а які сформувались уже під час її суспільного життя.

Далі вихователь називає потреби та риси людини і просить дітей підняти червоний аркуш паперу, якщо йтиметься про природні потреби/ риси, і зелений, - якщо йтиметься про потреби / риси людини як соціальної істоти.

Переможцем гри є той, хто дасть найбільше правильних відповідей.

Орієнтовний перелік потреб:

потреба у житлі;

потреба в їжі;

потреба в навчанні;

прагнення допомагати іншим;

потреба піклуватися про інших;

уміння співчувати іншим;

потреба у теплі й затишку;

уміння вітатись з іншими;

прагнення бути почутим іншими.

Навчальна гра «Сюжетний колаж».

Пізнавальний інтерес: формувати здатність до аналізу.

Опис. Вихователь пропонує на дошці або на слайдах 10 сюжетних картинок із зображенням людей в діях. На їх основі дітям потрібно скласти образ людини як соціальної істоти. На картинках може бути зображено: 1) мати, що веде за руку дитину до дитсадка; 2) батько, що вчить дитину кататись на велосипеді; 3) вчитель, який навчає дитину писати; 4) патрульний, що переводить стареньку людину через дорогу; 5) бабуся, що дає їсти кошеняті; 6) жінка, що милується красивою трояндою; 7) дівчинка, що поступається місцем дідусеві у громадському транспорті; 8) хлопчик, що

допомагає дівчинці нести важкий портфель; 9) діти, що упорядковують квітник старенької бабусі; 10) хлопчик, що дарує квіти матері.

Переможцем гри є автор більшості правильних відповідей.

Навчальна гра «Похвали мене»

Пізнавальний інтерес: формування розуміння суті похвали і покарання.

Опис. Діти згуртовуються у коло. Кожна дитина по черзі стає у його центр. Ровесники роблять їй компліменти, хвалять. Потім вихователь просить дітей поділитись враженнями, відповівши на питання: Що ви відчували, коли вас хвалили? Чи такі б самі відчуття у вас були тоді, коли б вас карали? Чому?

Навчальна гра «Ми різні, але ми дружимо»

Пізнавальний інтерес: усвідомлення інакшості оточення.

Опис. Вихователь просить дітей назвати 5 відмінностей у зовнішності, поведінці та характері свого друга. У грі перемагає той, хто першим назве 5 відмінностей.

У кінці гри вихователь робить висновок про те, що усі діти різні, але вони дружать між собою на основі спільних рис, які їх об'єднують.

Для освітнього напрямку «Мовлення дитини» нами розроблено такі навчальні ігри:

Навчальна гра «Народ скаже, як зав'яже»

Пізнавальний інтерес: оволодіння нормативним мовленням й опанування моделей поведінки.

Опис: вихователь пропонує дітям коментувати прислів'я та встановити їх зв'язок із поведінкою людини, вказати, якої поведінки вчить їх народна мудрість.

«Аби руки і охота, буде зроблена робота»

«Одне «зараз» краще трьох «потім»

«Добрий початок – половина діла»

«Сім раз відмір, один раз відріж»

«Поспішиш – людей насмішиш»
«Не кажи «не вмію», а кажи «навчуся»
«Добра порада дорожча від золота»
«Без труда – нема плода»
«Більше діла – менше слів»
«Зробив діло – гуляй сміло»
«Хвалися не словами, а ділами»

Навчальна гра «Продемонструй правильну поведінку»

Пізнавальний інтерес: оволодіння комунікативно виправданим вербальним ресурсом.

Опис: Вихователь пропонує дітям вербально й невербально продемонструвати нормативну поведінку у різних ситуаціях міжособистісного спілкування.

Реалізуючи зміст освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва», можна використати такі навчальні ігри:

Навчальна гра «Впізнай героя»

Пізнавальний інтерес: розвиток спостережливості та кмітливості.

Опис. Вихователь запрошує декілька дошкільників, які охочі зіграти героя мультфільму. Діти зображають за допомогою жестів та міміки героїв відомих мультфільмів, а їх одногрупники повинні вгадати, що це за герой і з якого він мультфільму. Перемагає той гравець, який дав найбільше правильних відповідей.

Навчальна гра «Намалюй героя мультфільму»

Пізнавальний інтерес: розвиток уяви та мовлення.

Опис. Вихователь просить дітей намалювати свого улюбленого персонажа з будь-якого мультфільму. Після того, як усі роботи готові, вихователь пропонує дітям розповісти, чим або чому їм найбільше подобається цей герой.

Навчальна гра «Хто більше знає казок»

Пізнавальний інтерес: усвідомлення цінності фольклору.

Методичний коментар: діти називають відомі їм казки, героїв, вказують, що їм найбільше у цій казці запам'яталося.

Навчальна гра «Міні-інсценівка казки»

Пізнавальний інтерес: прилучення до народного мистецтва.

Методичний коментар: діти демонструють по черзі підготовлені у межах роботи у малих групах міні-інсценівок відомих казок, іншим дітям слід назвати із якої казки інсценівка.

Пропонована нами система навчально-ігрових завдань із урахуванням змісту Базового компонента дошкільної освіти узагальнена у методичному аспекті на схемі 2.1.

Рис. 2.1. 1. Методика створення навчально-ігрового середовища у ЗДО

Отож, запропоновані нами у контексті наукового пошуку навчально-ігрові завдання охоплюють усі освітні напрями Базового компонента дошкільної освіти та сприяють формуванню таких пізнавальних інтересів старших дошкільників, як: самоідентифікація дитини як особистості, формування почуття самолюбства, власної гідності, розвиток асоціативного мислення, здатності до самокритики («Особистість дитини»); формування впевненості дитини в своїх знаннях, розвиток асоціативного мислення дитини, формування умінь робити власні висновки, формування умінь зі смаком одягатись залежно від тематики заходу, удосконалення знань про предметний світ («Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»); розширення уявлень про довкілля, розширення знань про домашніх тварин («Дитина в природному довкіллі»); розвиток навичок самопрезентації, формування навичок групової роботи («Гра дитини»); формування умінь знаходити спільне та відмінне, здатності дотримуватись певної точки зору, усвідомлення потреб людини як соціальної істоти, формування здатності до самоаналізу; усвідомлення інакшості оточення («Дитина в соціумі»); оволодіння нормативним мовленням й опанування моделей поведінки, оволодіння комунікативно виправданим вербальним ресурсом («Мовлення дитини»); розвиток спостережливості та кмітливості, усвідомлення цінності фольклору, прилучення до народного мистецтва («Дитина у світі мистецтва»).

2.2. Форми організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку

У дошкільному закладі освіти існують різні форми ігрової творчості. Насамперед форма організації діяльності дошкільників розглядається «як спосіб взаємодії з дітьми, який застосовує педагог з метою забезпечення конструктивного впливу різних методів і прийомів на розвиток особистості

кожного вихованця [35, с.50, 51]. Дослідниця Л. Козак до продуктивних форм ігрової творчості відносить пізнавально-розважальні ігри-заняття, заняття-змагання, заняття-пошуки, заняття-рольові ігри, заняття-драматизації [35, с.50, 51].

Н. Рабчун схвально оцінює ігри-квести і геокешинг. Це форма організації освітньої діяльності дітей, яка сприяє розвитку активної, дослідницької позиції дитини в ході вирішення ігрових пошукових завдань. Квест – пригодницька командна гра, яка вимагає від учасників швидкого і якісного виконання проблемних завдань, об'єднаних спільним сюжетом з метою досягнення кінцевої цілі, у результаті чого гравець або команда отримує приз. Ідея гри проста: команди, переміщаючись точками, виконують різні завдання. Але особливість такої організації ігрової діяльності полягає в тому, що, виконавши одне завдання, діти отримують підказку для виконання наступного, що є ефективним засобом мотивації до подальшого пізнання і дослідження [64, с.6, 7].

Геокешинг – це захоплююча командна гра, в якій присутні: подорож, знаходження місця розташування заданих об'єктів, пошук інформації про об'єкти і відповідей на питання, розвиток допитливості та пізнавальної активності, уміння спілкуватися і знаходити в результаті спілкування потрібну інформацію, вирішувати проблему спільно [64, с.6, 7].

Головна особливість геокешинга – це те, що «схованки» створюються в місцях, які уявляють природний, історичний, культурний або географічний інтерес. З дітьми дошкільного віку використовуються тільки елементи цієї гри. У молодшому дошкільному віці гра проводиться з використанням готових схем та карт казок. Дітям старшого дошкільного віку можна запропонувати виготовити схему самим у спільній діяльності з дорослим.

Н. Гавриш й А. Іванова пропагують таку форму як гра-стратегія – це складна, багатопланова діяльність, яка передбачає не тільки усвідомлення

ігрового задуму, сюжетної лінії, але й уміння планувати свої дії, бачити кінцевий результат, дотримуватися плану і злагодженої роботи в команді [23].

Цікавим є погляд на ігрову творчість у Л. Козак, яка пропонує такі ігри, як: «Великий гаманець», «Пакуємо речі», «Будуємо дім», «Відкриваємо кав'ярню», «Зустрічаємо гостей», «Готуємо піцу» [35, с.53, 54].

І. Корякіна переконливо доводить ефективність розвитку творчих здібностей у рухливих іграх – варіативність їхнього змісту та форми організації. Це не лише підтримує інтерес до рухової активності, вдосконалює рухові навички, а й збагатить ігровий досвід дітей, навчить їх нестандартно, творчо виконувати добре знайомі дії і вирішувати нові проблеми. Це можна реалізувати завдяки ускладненню гри, створюючи проблемно-пошукові ситуації. Окрім добре відомого ускладнення способів виконання рухів чи введення додаткових рухових завдань, доцільно познайомити дітей із варіюванням правил, кількісних параметрів рухів, кількості ролей, способів утілення ігрових образів, а також вибору фізкультурного обладнання та атрибутики, місця проведення гри тощо. З метою розвитку дитячої творчості в руховій діяльності доцільно: комбінувати набуті знання та навички, створювати нові ситуації, образи, ігрові завдання тощо; передавати образ персонажа рухом, втілюючи його в грі різними виражальними руховими засобами; використовувати різноманітний матеріал для виготовлення атрибутів; визначати ідеальний кінцевий результат і досягати його; моделювати, придумуючи свою гру або варіант гри [38, с.349].

Педагог-практик Л. Шульга упроваджує авторську технологію розвитку здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання, у якій ї гра інтегрується з арт-засобами та виводить дітей на рівень милування, дослідження, асоціювання, фантазування, інтерпретації та імпровізації. Зміст педагогічної діяльності становлять ігри, ігрові прийоми, ситуації та вправи, що розраховані на активізацію емоційно-почуттєвої сфери та асоціативно-образного мислення. Учителька пропонує такі ігрові творчі вправи на заняттях

з малювання: «Прошепочи слово», «Прокричи слово», «Слово стрибає»; «Слово співає»; «Сумне слово»; «Здивоване слово»; «Розчароване слово»; «Спокійне слово»; «Радісне слово», «Гість у студії», «Зроби комплімент», «Я – сонце»; «Пальчик стрибає», «Пензлик на прогулянці», «Пензлик танцює» [78, с.26, 27].

Аналізуючи традиційні та інноваційні форми навчально-ігрової діяльності у закладі дошкільної освіти, можна встановити, що для забезпечення означених у ході нашого дослідження організаційно-педагогічних умов формування пізнавальних інтересів старших дошкільників (сприяння різнобічному розвитку особистості через залучення дітей до пізнання навколишнього світу та визначення свого місця у ньому; розвиток логічного мислення та елементарних астромічно-математичних уявлень дошкільників; сприяння входженню дитини у соціуму через ігрові моделі соціальної поведінки; розвиток і стимулювання власних висловлювань дошкільників через залучення їх до мовної гри; формування естетизму особистості через долучення дітей до різних видів мистецтва) та для реалізації змісту Базового компонента дошкільної освіти за усіма напрямками («Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному доквіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва») доцільно поєднувати у роботі зі старшими дослідниками традиційні та інноваційні форми навчально-ігрової роботи. З огляду на це, пропонуємо авторське бачення тематичного наповнення форм організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Так, для реалізації змісту освітнього напрямку «Особистість дитини» доцільно використати гру з елементами сторітейлінгу «Я – особистість». Основний пізнавальний інтерес цієї гри спрямовується на формування усвідомленого ставлення дитини до себе як особистості. Ігровий задум такий: дітям пропонується підготувати міні-розповідь про себе, довести її до відома

ровесників, обмінятися відповідями на поставлені однолітками питання. Цю гру можна комбінувати із арт-засобами, адже дітям можна запропонувати зробити те, що вони вміють найкраще (заспівати, затанцювати, намалювати щось тощо).

При реалізації змісту освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» доцільно використати гру-дослідження дії кольорів, музики, танців на людину. Ігрова концепція полягає у тому, що вихователь пропонує дітям перегляд різних кольорів, відеороликів, прослуховування музики та радить за допомогою смайликів або кольорових карток рефлексувати вплив того чи іншого виду мистецтва, кольору на дітей. Потім робиться висновок про вплив кольору, музики, танців на людину. Навчально-ігровий ефект досягається завдяки тому, що діти намагаються назвати якомога більше емоцій, відчуттів на основі побаченого, почутого.

При упровадженні змістового компонента «Дитина в природному довкіллі» варто використати гру-екскурсію або ж гру-візуалізацію. Це може бути як реальна, так і віртуальна екскурсія у природу. У межах цієї гри можна використати предметні ігри, зокрема дослідження предметів довкілля на дотик (листя, пелюстки квіток, каміння, пісок тощо). Можна створювати аплікації та пісочні анімації, використовуючи опале листя, засушені квіти.

Ігри-квести, сюжетно-рольові ігри можна використовувати для реалізації змісту освітніх напрямів Базового компонента «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини». У межах гри-квесту можна доцільно використовувати складні ситуації спілкування, у яких потрібно продемонструвати вже опановані старшими дошкільниками моделі взаємин і комунікацій у соціумі. Сюжетно-рольові ігри при реалізації змісту вищезгаданих напрямів Базового компонента дошкільної освіти доцільні при навчанні дітей моделям поведінки й спілкування у соціумі та для закріплення вивчених уже моделей міжособистісних взаємин і спілкування.

Цікавою для старших дошкільників є гра-подорож, приклад якої наведено у методичній моделі навчально-ігрового заняття (додаток А). Ця навчальна гра може бути використана при реалізації освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва» Базового компонента дошкільної освіти.

Пропоновані науковцями та нами у межах наукового пошуку форми навчально-ігрової діяльності узагальнено на авторській схемі (рис.2.2).

Рис. 2.2. Форми навчально-ігрової діяльності у закладах дошкільної освіти

Отже, формами навчально-ігрової діяльності у закладах дошкільної освіти можуть бути сюжетно-рольові ігри, ігри-квести, геокешин, ігри-стратегії, рухливі ігри, предметні ігри. Для реалізації змісту освітніх напрямів Базового компонента дошкільної освіти рекомендуємо використовувати

оптимальне поєднання традиційних та інноваційних навчально-ігрових форм діяльності старших дошкільників, як-от: гра з елементами сторітейлінгу («Особистість дитини»), гра-дослідження («Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»), гра-екскурсія, гра-візуалізація («Дитина в природному довкіллі»), гра-квест, сюжетно-рольова гра («Дитина в соціумі», «Мовлення дитини»), гра-подорож («Дитина у світі мистецтва»).

2.3. Методичні рекомендації щодо удосконалення роботи з формування пізнавальних інтересів старших дошкільників у навчально-ігровому середовищі

Проведене дослідження дає підстави сформулювати такі методичні рекомендації щодо удосконалення роботи з формування пізнавальних інтересів старших дошкільників у навчально-ігровому середовищі:

1. Пропонувати дітям самостійно добирати назву до їхніх малюнків і виробів.
2. Спонукаати дітей до побудови власних формулювань щодо призначення та естетичної цінності їхніх виробів, малюнків, тощо.
3. Обговорювати спільно у групі дитячі творіння.
4. Проводити мистецькі заходи із подальшою презентацією дитячих робіт.
5. Упроваджувати систему морального стимулювання дітей до творчості.
6. Залучати дошкільників до експериментальної діяльності у процесі ігрової творчості – зі фарбами, матеріалами, геометричними формами тощо.
7. Давати дитині можливість самостійно виготовляти іграшки за попереднім задумом.

8. Переглядати з дітьми мультфільми, у яких демонструються позитивні й негативні риси характеру персонажів, на їх основі розігрувати рольові ігри.

9. Давати можливість дітям самим робити висновки про створений ними об'єкт – малюнок, витинанку, виріб з пластиліну тощо.

10. Постійно створювати для дитини ситуацію успіху презентації ними результатів творчої праці.

11. Практикувати використання рухливих рольових ігор, пропонуючи дітям самостійно формулювати до них правила, за успіхи в яких теж висловлювати дитині похвалу.

12. При аналізі разом із дитиною життєвих ситуацій, епізодів казок, фрагментів мультфільмів давати можливість дитині самі висловити думку з приводу почутого чи побаченого.

13. Давати можливість дитині пізнавати саму себе самостійно.

14. Створювати умови, які пришвидшують процес самопізнання.

15. Наводити приклади, які підтверджують неповторність дитини.

16. Через активну ігрову діяльність розширювати межі самопізнання.

17. Регулярно розмовляти з дитиною на теми, які пришвидшують процес розуміння нею самої себе.

18. За допомогою серії навідних питань підводити дитину до відповіді на питання «Хто я?».

19. Розповідати дитини казки, історії про тварин і людей.

20. За допомогою казки формувати у дитини уявлення про людську істоту.

21. Проводити з дитиною бесіди, з яких вона повинна сама зробити висновки про особливості людської істоти.

22. Давати можливість дитині самостійно висловлювати думку про людських істот та їхню поведінку.

23. Читати дітям цікаві й повчальні історії про людей.

24. Навчаючи дитину будь-чому, постійно наголошувати їй на тому, що вона - людська істота, а людям – властиво ...
25. Розповідати дитині про відмінності укладу тваринного світу та суспільного ладу.
26. Читати дитині притчі, казки про людей різного характеру та поведінки.
27. Давати дитині можливість на основі почутої казки роботи висновки про риси людей, про позитивне та негативне у них.
28. Формувати у дитини уявлення про те, що бути людиною – це не просто виклик природи, а певне зобов'язання перед соціумом.
29. Роз'яснювати дитині особливості суспільного життя.
30. Створювати перед дитиною ситуації вибору кращих і гірших рис людини.
31. Розглядати разом з дітьми зображення тварин.
32. Давати разом з дітьми зовнішню характеристику тваринам, які нас оточують.
33. Шукати разом із дітьми спільні зовнішні ознаки в образах тварин і людей.
34. Читати дітям алегоричні казки.
35. Розповідати дітям історію походження людини.
36. Навчати дітей розуміти в образах казкових персонажів людські риси.
37. Формувати у дітей розуміння того, що зовнішня подібність їх до представників тваринного світу зовсім не позбавляє їх зобов'язань бути людиною.
38. Переглядати з дітьми мультфільми, аналізувати казки, у яких демонструються позитивні й негативні риси характеру персонажів.
39. Давати можливість дітям самим робити висновки про риси характеру казкових чи мультиплікаційних персонажів.

40. Аналізувати разом зі дітьми проблемні життєві ситуації, у яких проявляються різні риси характеру їхніх ровесників.

41. Демонструвати на життєвих прикладах зв'язок між характером і поведінкою людини.

42. Аналізувати поведінку дитини, вказуючи на негативні та позитивні риси прояву характеру в ній.

43. Формувати у дитини думку про необхідність культивувати у собі позитивні риси характеру та викорінювати негативні.

44. Спільно із дитиною аналізувати життєві ситуації.

45. На основі проаналізованих ситуацій робити висновки про поведінку людини.

46. Формувати у дитини уявлення про правильне та неправильне у поведінці, що виникає під впливом зміни настрою.

47. Пояснювати дітям негативний вплив погано настрою на оточуючих людей.

48. Роз'яснювати дітям, що бути людиною настрою – це шкідливо як для себе самого, так і для людей, які оточують нас.

49. Спільно з дитиною міркувати над тим, як уникнути негативних проявів поганого настрою.

50. Розповідати або читати дітям повчальні історії про те, як вирішення багатьох життєвих ситуацій залежить від уміння людини керувати своїм настроєм.

51. Формувати у дитини думку про те, що фінал будь-якої розпочатої справи залежить від настрою людини, яка береться за її виконання.

52. Давати дитині незначні посильні для виконання нею доручення і хвалити дитину за найменші успіхи.

53. Постійно створювати для дитини ситуацію успіху при вирішенні навіть найпростіших побутових завдань.

54. Читати дітям оповідання, загадки, даючи їм при цьому можливість самим відгадати, збагнути кінцівку оповідання, хвалити їх за кмітливість і зосередженість.

55. Практикувати використання рухливих рольових ігор, за успіхи в яких теж висловлювати дитині похвалу.

56. Розгадувати з дитиною ребуси, головоломки, складати лабіринти, пазли тощо, чим підтверджувати спроможність виконання дитиною складних завдань.

57. Створювати перед дитиною ситуації вибору, взаємодопомоги, у яких вона зможе продемонструвати кращі свої риси.

58. Давати дитині можливість виконувати дії, які у неї виходять якнайкраще (розфарбовувати, малювати, співати, танцювати тощо), чим підтверджувати її спроможність зробити будь-що краще за ровесників.

59. Пропонувати дитині виконання найпростіших побутових доручень, з якими вона може якісно й швидко впоратись, за що не просто хвалити її, а акцентувати увагу на тих рисах, завдяки яким вона впоралась із завданням.

60. При аналізі разом із дитиною життєвих ситуацій, епізодів казок, фрагментів мультфільмів давати можливість дитині самі висловити думку з приводу почутого чи побаченого.

61. Ставити дитину перед вибором ігрової діяльності, якій вона надає перевагу, за досягнення у ній висловлювати схвалення.

62. Разом з дитиною виконувати різні види побутових робіт.

63. При виконанні будь-яких робіт акцентувати увагу дитини на тому, що вона виконує «дорослу» роботу.

64. За будь-які успіхи дитини хвалити її: «Ти це виконав. Ти ж уже дорослий».

65. Навчаючи дитину правилам ввічливої поведінки, робити акцент на тому, що так поведуться дорослі.

66. Формувати у дитини стійке переконання у тому, що вона може виконувати буд-які завдання на рівні з дорослими людьми.

67. Ставити перед дитиною питання про навколишній світ, на які вона зможе дати відповіді.

68. Давати дитині можливість розгадувати загадки, головоломки.

69. Створювати ситуації, з яких дорослий начебто не знає виходу, а завдяки допомозі дитини знаходить його.

70. Батькам, перш ніж братись за виконання будь-якої домашньої роботи, запитувати у дитини її думку з приводу способу чи доцільності виконання роботи.

71. При виконанні дрібних побутових завдань батькам необхідно звертатись по допомогу до дитини, даючи їй можливість проявити свої знання та вміння, а також вправність у виконанні роботи.

72. Дозволяти дитині самій обирати одяг, які вона хоче, щоб їй придбали, або який хоче одягнути. У разі якщо вона обере щось не те, проводити роз'яснювальну роботу.

73. Залучати дитину до роботи зі складання й сортування її власного одягу.

74. Розповідати дітей про свою роботу, свою професію, її важливість для суспільства.

75. Розповідати дітей про інші професії, представниками яких є ваші сусіди, знайомі, друзі, батьки друзів дитини.

76. Переглядати з дитиною її улюблені мультфільми, аналізувати вчинки персонажів.

Урахування у роботі з дітьми дошкільного віку вище вказаних рекомендацій сприятиме розвитку творчих здібностей дошкільників у процесі ігрової діяльності.

Висновки до розділу II

Аналіз методів і прийомів навчально-ігрової діяльності у закладі дошкільної освіти дав можливість запропонувати навчально-ігрові завдання, які охоплюють усі освітні напрями Базового компонента дошкільної освіти та сприяють формуванню таких пізнавальних інтересів старших дошкільників, як: самоідентифікація дитини як особистості, формування почуття самолюбства, власної гідності, розвиток асоціативного мислення, здатності до самокритики («Особистість дитини»); формування впевненості дитини в своїх знаннях, розвиток асоціативного мислення дитини, формування умінь робити власні висновки, формування умінь зі смаком одягатись залежно від тематики заходу, удосконалення знань про предметний світ («Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»); розширення уявлень про довкілля, розширення знань про домашніх тварин («Дитина в природному довкіллі»); розвиток навичок самопрезентації, формування навичок групової роботи («Гра дитини»); формування умінь знаходити спільне та відмінне, здатності дотримуватись певної точки зору, усвідомлення потреб людини як соціальної істоти, формування здатності до самоаналізу; усвідомлення інакшості оточення («Дитина в соціумі»); оволодіння нормативним мовленням й опанування моделей поведінки, оволодіння комунікативно виправданим вербальним ресурсом («Мовлення дитини»); розвиток спостережливості та кмітливості, усвідомлення цінності фольклору, прилучення до народного мистецтва («Дитина у світі мистецтва»).

На підставі аналізу форм навчально-ігрової діяльності, ми прийшли до висновку, що формами навчально-ігрової у закладах дошкільної освіти можуть бути сюжетно-рольові ігри, ігри-квести, геокешин, ігри-стратегії, рухливі ігри, предметні ігри. формами навчально-ігрової діяльності у закладах дошкільної освіти можуть бути сюжетно-рольові ігри, ігри-квести, геокешин, ігри-стратегії, рухливі ігри, предметні ігри. Для реалізації змісту освітніх

напрямів Базового компонента дошкільної освіти рекомендуємо використовувати оптимальне поєднання традиційних та інноваційних навчально-ігрових форм діяльності старших дошкільників, як-от: гра з елементами сторітейлінгу («Особистість дитини»), гра-дослідження («Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»), гра-екскурсія, гра-візуалізація («Дитина в природному довкіллі»), гра-квест, сюжетно-рольова гра («Дитина в соціумі», «Мовлення дитини»), гра-подорож («Дитина у світі мистецтва»).

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У ході наукового пошуку було розкрито сутність і функції ігрової діяльності, її вплив на розвиток дошкільників; проаналізовано форми ігрової творчості у закладах дошкільної освіти; розроблено систему ігрових творчих вправ для дошкільників та методичні рекомендації щодо організації ігрової творчості дітей дошкільного віку.

Проведене дослідження дає підстави зробити такі висновки:

1. Для дітей дошкільного віку гра виступає провідним видом діяльності. Гра для дошкільника є засобом проникнення в діяльність і взаємостосунки дорослих, засобом відображення навколишньої дійсності.

2. У процесі гри у дошкільників розвивається здатність до творення і реалізації задуму, який, будучи на перших порах спонтанним, з часом постає як свідомо задумана тема, реалізуючи яку, діти не просто механічно копіюють дії дорослих, а відтворюють почуття, переживання, наснажують їх особистісним смислом. Гра виконує пізнавальну, розвивальну, виховну, естетичну, соціалізуючу функції.

3. Навчально-ігрове середовище сприяє розвитку гнучкості оригінального мислення, здатності конкретизувати та розвивати як свої власні задуми, так і пропозиції інших дітей, сприяє мотивації, розширенню розважально-рекреативної сфери, розвитку креативності дошкільників.

4. Організаційно-педагогічними умовами організації навчально-ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку є: сприяння різнобічному розвитку особистості через залучення дітей до пізнання навколишнього світу та визначення свого місця у ньому; розвиток логічного мислення та елементарних астромічно-математичних уявлень дошкільників; сприяння входженню дитини у соціуму через ігрові моделі соціальної поведінки; розвиток і стимулювання власних висловлювань дошкільників через залучення їх до мовної гри; формування естетизму особистості

5. Навчально-ігрові завдання, які охоплюють усі освітні напрями Базового компонента дошкільної освіти, сприяють формуванню таких пізнавальних інтересів старших дошкільників, як: самоідентифікація дитини як особистості, формування почуття самолюбства, власної гідності, розвиток асоціативного мислення, здатності до самокритики («Особистість дитини»); формування впевненості дитини в своїх знаннях, розвиток асоціативного мислення дитини, формування умінь робити власні висновки, формування умінь зі смаком одягатись залежно від тематики заходу, удосконалення знань про предметний світ («Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»); розширення уявлень про довкілля, розширення знань про домашніх тварин («Дитина в природному довкіллі»); розвиток навичок самопрезентації, формування навичок групової роботи («Гра дитини»); формування умінь знаходити спільне та відмінне, здатності дотримуватись певної точки зору, усвідомлення потреб людини як соціальної істоти, формування здатності до самоаналізу; усвідомлення інакшості оточення («Дитина в соціумі»); оволодіння нормативним мовленням й опанування моделей поведінки, оволодіння комунікативно виправданим вербальним ресурсом («Мовлення дитини»); розвиток спостережливості та кмітливості, усвідомлення цінності фольклору, прилучення до народного мистецтва («Дитина у світі мистецтва»).

6. Формами навчально-ігрової діяльності у закладах дошкільної освіти можуть бути сюжетно-рольові ігри, ігри-квести, геокешин, ігри-стратегії, рухливі ігри, предметні ігри. формами навчально-ігрової діяльності у закладах дошкільної освіти можуть бути сюжетно-рольові ігри, ігри-квести, геокешин, ігри-стратегії, рухливі ігри, предметні ігри. Для реалізації змісту освітніх напрямів Базового компонента дошкільної освіти рекомендуємо використовувати оптимальне поєднання традиційних та інноваційних навчально-ігрових форм діяльності старших дошкільників, як-от: гра з елементами сторітейлінгу («Особистість дитини»), гра-дослідження («Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»), гра-екскурсія, гра-візуалізація («Дитина

в природному довкіллі»), гра-квест, сюжетно-рольова гра («Дитина в соціумі», «Мовлення дитини»), гра-подорож («Дитина у світі мистецтва»).

Перспективи подальших наукових пошуків в означеному напрямі полягають у написанні методичних статей щодо організації ігрової творчості дітей дошкільного віку, укладанні збірника дидактичних матеріалів для організації ігрової творчості дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 10.04.2021).
2. Артемова Л.В. Гра. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку “Малятко”. К.: “Свенас”, 1993. С. 31-48.
3. Артемова Л. В. Вчися граючись. К.: Томіріс, 1990. С. 3 – 5.
4. Архіпова С., Кушнірик Н. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. Черкаси, 2016. С. 41-48.
5. Бабич О.О., Вашак О.О. Особливості використання малих фольклорних жанрів у вихованні дітей молодшого дошкільного віку. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10506/1/%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%87.pdf> (дата звернення: 06.06.2021).
6. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 10.06.2021).
7. Балла Л.В., Овчіннікова А.Ю. Використання казки у формуванні моральних і духовних почуттів у дітей дошкільного віку. Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Дніпро, 22-23 травня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 95-98.
8. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2-х кн. Кн. 2.: Особистісно-орієнтовний підхід: наук.-практ. засади: наук. вид.К.:Либідь, 2003. 342 с.
9. Беленька Г. Зростання дошкільника в праці. К.: Шк. світ, 2010. 112 с.
10. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручн. К.: Вища школа, 2007. 542 с.

11. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : моногр. К. :Видав. дім «Слово», 2004. 376 с.
12. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. 2-е вид., перероб. і доп. К. : Вища шк., 2002. 408 с.
13. Богуш А.М., Луцан Н.І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Видання друге, доповнене: навч. посібн. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 304 с.
14. Бугастова І.А. Гра як засіб підготовки дитини до школи. *Журнал для батьків*. 2001. № 1. С. 17.
15. Бурчак К.І., Руденко В. М. Формування у дошкільників емоційно-ціннісного ставлення до довкілля засобами дидактичної гри. Наука, освіта, суспільство очима молодих: Матеріали XII Міжнародної науково– практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих науковців. Рівне: РВВ РДГУ, 2019.С.18, 19.
16. Бутенко Г.П., Молчанова О.А. Використання казки в контексті формування компетенцій особистості. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2011. Вип. 15 (68). С.74-81.
17. Васіна Л.П. Використання українських народних традицій у вихованні дітей дошкільного віку. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі : зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. Полтава: ФОП Цьома С.П., 2019. Вип. 3. С.28-32.
18. Ватаманюк Г. П. Український дитячий фольклор як засіб мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.Збірник наукових праць молодих вчених. Кам'янець-Подільський, 2016. № 7. С. 99–100.

19. Вечірко Н.В. Формування елементарних математичних уявлень у дітей молодшого дошкільного віку через дидактичні ігри. URL:<http://eprints.zu.edu.ua/23477/1/10.PDF>(дата звернення: 08.06.2021).

20. Виготський Л.С. Педагогічна психологія. М.: Педагогіка, 1991.232с.

21. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. М.: Просвещение, 1991.

22. Гавриш Н. Прості речі для розвитку малечі: природні та побутові матеріали в життєдіяльності дітей. *Дошкільне виховання*. 2019. № 6. С.9–13.

23. Гавриш Н., Іванова А. Гра-стратегія як засіб формування творчої особистості.

URL:

https://slovyanochka.at.ua/publ/gra_strategija_jak_zasib_formuvannja_tvorchoji_0_sobistosti/1-1-0-15 (Дата звернення: 05.06.2021).

24. Гра дошкільника / під ред. С.Л. Новосолової. М.: Просвещение, 1989. 284 с.

25. Грицюк І.М., Денис Н.О. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. С.92-98.

26. Дем'яненко К. Формування уявлень про сенсорні еталони у молодших дошкільників засобом дидактичної гри. Перші спроби пошуку в науковому просторі: збірник матеріалів XV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Особливості організації життєдіяльності дитини у сучасному дошкільлі» (27 квітня 2017 року) / [гол. ред. проф. Кузь В. Г. та ін.]. Умань: АЛМІ, 2017. С.55-57.

27. Ежкова Н. Дошкольный возраст: образование с учетом эмоционального компонента. *Дошкольное воспитание*. 2004. № 8. С. 65-70.

28. Залізняк А. М. Усна народна творчість як засіб розвитку мовлення дітей. *Київський науково-педагогічний вісник*. 2017. №10 (10) . С.16-20.

29. Інспекторова Т. Естетичне виховання старших дошкільників засобами музики. *Збірник наукових праць. Частина 2*. 2009. С. 150-154.

30. Іщенко Л. Казка як засіб мовленнєвої творчості дітей дошкільного віку. URL: <http://divovo.in.ua/lyudmila-ishenko-kazka-yak-zasib-rozvitku-movlennyevoyi-tvorch.html> (дата звернення: 06.06.2021).

31. Калуська Л.В. Народні ремесла у дитячому садку. *Бібліотека вихователя дитячого садка*. 2015. №8. С. 63, 64.

32. Квас О. Організаційно-педагогічні умови формування соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників засобами ігрової діяльності. *Молодь і ринок*. 2015. №7 (126). С. 6-12.

33. Кертис Н.В. Використання фольклору як засобу логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 жовтня 2018р., Мукачєво / Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та інш. Мукачєво: Вид-во МДУ, 2018.С. 165-166.

34. Класифікація дитячих ігор. Характеристика творчих ігор дошкільника

URL.:

http://pidruchniki.com/14940511/psihologiya/klasifikatsiya_dityachih_igor_harakt_eristika_tvorchih_igor_doshkilnika (дата звернення: 06.06.2021).

35. Козак Л. Характеристика сучасних форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. *Інноватика у вихованні*. 2020. Випуск 12. С. 49-57.

36. Кондратюк Н.П., Косарева О.І. Вплив ігрових технологій на розвиток креативності дітей старшого дошкільного віку. Наука, освіта, суспільство очима молодих: Матеріали VIII Міжнародної науково–практичної конференції студентів та молодих науковців. Частина 1. Психолого-педагогічний напрям. Рівне: РВВ РДГУ. 2015. С.75-76.

37. Короткова Н. А. Сюжетно-рольова гра старших дошкільників. *Дитина в дитячому саду*. 2006. - 2. -. 84 – 87.

38. Корякіна І.В. Розвиток творчості дітей дошкільного віку в процесі рухової діяльності. Сучасний рух науки: тези доп. V міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 7-8 лютого 2019 р. Дніпро, 2019. С.347-350.

39. Крамаренко В.О. Формування креативності дітей дошкільного віку за допомогою сучасного мистецько-ігрового матеріалу . *Дитинство XXI століття: інноваційна освіта: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С.Макаренка, 25-26 жовтня 2018 року) / [редактор-упорядник: Т.В.Кулікова]. Кременчук: Методичний кабінет, 2018. С.33-36.*

40. Крупская Н.К. Роль игры в детском саду. История советской дошкольной педагогики: хрестоматия: учебное пособие / [и др.] ; Ред. М.Ф. Шабаева; Сост. Е.А. Гребенщикова, А.А. Лебеденко. Москва : Просвещение, 1980. С. 128-129.

41. Крутій К.Л. Ключові компетенції дітей дошкільного віку як результат якісної освіти. Формування професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу в умовах глобалізації: збірник наукових праць. Матеріали V Міжнародних педагогічних читань. Херсон, 2009. С.16-18.

42. Кудикіна Н.В. Забезпечення системно-діяльнісного підходу до керівництва іграми дітей дошкільного віку. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. Тернопіль, 2005. С.157-160.

43. Кудрявцева О.А. Активізація розвитку мислення старших дошкільників засобами пошукових дидактичних ігор. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prp_2013_2_12 (дата звернення: 08.06.2021)

44. Кульпач А.В., Степанова О.І. Використання української народної творчості на заняттях з розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Наука,

освіта, суспільство очима молодих: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Частина 1. Психолого-педагогічний напрям. Рівне: РВВ РДГУ, 2016 С.60-62.

45. Лаврентьєва Г. Розвивальне предметно-ігрове середовище: Європейський досвід та новітні підходи. *Палітра педагога*. 2001. № 4. С. 11-13.

46. Леонтьєв О.Н. Діяльність. Свідомість. Особистість. М.: Просвещение, 2000.

47. Лесгафт П. Ф. Сімейне виховання дитини та її значення. М.: Педагогіка, 1991. 174 с.

48. Лещенко О.М. Естетичне виховання дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2003. № 9. С. 12-16.

49. Ляховець О.О. Розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: проблеми та перспективи. Збірник тез за матеріалами Всеукр. науково-практичної конференції (23 листопада 2017 року) / [гол. ред. Кузь В.Г.]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. С. 43 – 46.

50. Майструк О. Гра як засіб навчання і виховання дітей дошкільного віку. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2008. Вип. 24. С.108-112.

51. Медун Л., Лапшина І.М. Використання фольклору у процесі виховання звукової культури мовлення дошкільників. URL:http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/5102/ZBR-2020-v2_dit_lit.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (дата звернення: 06.06.2021).

52. Методи вивчення психічного розвитку дитини – дошкільника: метод. посіб. для педагогів, практик. психологів, студ. серед. і вищ. пед. закл. / С.Є.Кулачківська (наук. ред), Т.О.Піроженко, Л.Г.Подоляк [та ін.]. К.: Світич, 2003. 40 с.

53. Михайленко Н.Я. Короткова Н.А. Як грати з дитиною. М.: Просвещение, 1990. 146 с.
54. Михайленко Н.Я. Теорія сюжетно-рольових ігор. М.: ЮНІТИ. 2010. 365с.
55. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. К., 2016. 34 с.
56. Оберемська В., Дубравська Н.М. Психологічні особливості організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/21065/1/3.pdf> (дата звернення: 10.06.2021).
57. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. К. : Академвидав, 2010. 432 с.
58. Пасічник В.М. Сутність ігрової діяльності у формуванні особистості дітей дошкільного віку . *Спортивні ігри*. 2020. №3(17) . С. 43-57.
59. Пермяков О.А., Власенко І.М., Лаврентьева О.О. Дидактичні ігри на уроках музики: науково-методичний посібник. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. 210 с.
60. Петлюк Н.А., Падалка О.І. Формування моральних якостей дітей дошкільного віку засобами усної народної творчості. Наука, освіта, суспільство очима молодих: матеріали ІХ Міжнародної науково–практичної конференції студентів та молодих науковців. Частина 1. Психолого-педагогічний напрям. Рівне: РВВ РДГУ, 2016. С.93-94.
61. Печерська Е. Інтегрований вплив музики і природи на естетичне виховання. Початкова школа. 2002. № 7. С. 29 – 32.
62. Позняк Т. Розвиток творчих здібностей дитини. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер.: Педагогічні науки. 2014. Вип. 125. С. 153-158.
63. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів,

спеціальність «Дошкільне виховання». К.: Видавничий дім «Слово», 2004. 352 с.

64. Рабчун Н. Геокешинг – це весело! Інноваційний проєкт з впровадження освітньої технології геокешинг, квест-геокешинг в роботу з дітьми дошкільного віку. Нетішин: 2017, 116 с.

65. Савченко М.В. Вплив ігрової діяльності на виховання самостійності в дітей дошкільного віку. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/4_2011/26.pdf (дата звернення: 11.06.2021).

66. Серєда К.А., Зелінська-Любченко К.О. Використання усної народної творчості у роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації (15 лютого 2019 року, м. Суми). С. 115-117.

67. Скоморовська І. Громадянське виховання дітей дошкільного віку засобами народознавства. *Обрії*. 2014. №1(38). С. 89-91.

68. Смирнова Є.І. Сучасний дошкільник: особливості ігрової діяльності. Дошкільне виховання. 2002. № 4. С. 70 – 74.

69. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5-ти т. Т. 3. К.: Рад. школа, 1977. 670 с.

70. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально-методичний посібник / за ред. Н.В. Гавриш; авт. кол.: Н.В. Гавриш, О.О. Лінник, Н.В. Губанова. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496с.

71. Тітаренко С. Формування елементарних астрономічних уявлень у старших дошкільників засобами художньої літератури та народної творчості. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 160-166.

72. Ткач В.А. Казка в житті дитини дошкільного віку. Сучасне дошкільня у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (2-3 жовтня

2018 р.) / Упорядники І. О. Ніколаєску, Ю. О. Соловей, О. О. Панченко. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2018. С. 101-104.

73. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения: в 6-ти т. Т. 5 / Сост. С.Ф. Егоров. М.: Педагогика, 1990. 528 с.

74. Фребель Ф. Виховання людини; Дитячий садок. Історія зарубіжної дошкільної педагогіки: хрестоматія / сост. Н.Б. Мchedлдзе та ін. М., 1986. С. 188-240.

75. Чендеш А., Русин Н.М. Дидактична гра як засіб формування елементарних математичних уявлень у дітей молодшого дошкільного віку. Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 жовтня 2018р., Мукачево / Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та інш. Мукачево: Вид-во МДУ, 2018. С.433-434.

76. Чернецька Т., Кривошея Т. Використання дидактичних ігор з метою формування у дітей середнього дошкільного віку уявлень про лічбу предметів. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/>(дата звернення: 08.06.2021).

77. Шеремет М. К. Логопедія. Третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 672 с.

78. Шульга Л.М. Ігрова технологія як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 11 (42). С.25-27.

79. Ядешко В.І. Дошкольная педагогіка. М.: Просвітництво, 1986. 415 с.

80. Яловська О.В. Раз – лічилка, два – лічилка: навч. посібн. Тернопіль: Мандрівець, 2006. 80 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОГО ЗАНЯТТЯ ЗА ОСВІТНІМ НАПРЯМОМ «ДИТИНА У СВІТІ МИСТЕЦТВА»

Тема: «Професії країни мистецтва»

Мета:

Пізнавальний розвиток: дати знання про професії людей мистецтва, особливості їх праці; розвивати логічне мислення, пам'ять, увагу, уяву; виховувати повагу і шанобливе ставлення до представників професій мистецтва.

Мовленнєвий розвиток: сприяти розвитку діалогічної і монологічної мови; інтонаційної виразності мовлення, міміки і рухів; збагачувати активний словниковий запас; закріпити в словнику назви професій і слів-дій, асоційованих з ними; розвивати вміння будувати поширені речення.

Художньо - естетичний розвиток: розвивати у дітей естетичні почуття; вчити дітей милуватися красою і знаходити прекрасне в різних видах мистецтва; формувати вміння передавати в ході ігор свій настрій і поведінку людей різних видів діяльності; розвивати творчу ініціативу, фантазію, асоціативне мислення, уявлення.

Фізичний розвиток: розвивати вміння дітей брати активну участь в іграх малої рухливості, розвивати виразність міміки і жестів.

Матеріали: карта із зображенням різних зупинок (картини, музика, театр, «краса»); гном Економ; музичні інструменти; запис спокійної музики; картина «Польові квіти»; дзвоник.

Хід заняття

1 організаційний момент

Вихователь збирає дітей у коло: гра «Збирайтеся діти в коло».

Збирайтесь, діти, в коло,
Я твій друг і ти мій друг.
Міцно за руки візьмемося,
І один одному посміхнемося!

У наше коло я хочу запросити і гнома Економа. Давайте згадаємо вірш про нього:

Я - веселий, добрий гном,
Добрий гном-Економ.
З вами поруч я живу,
З економікою дружу.
Люблю гроші рахувати,
І господарство очолювати!

Вихователь: діти, ви любите подорожувати? На чому можна подорожувати? Можна чи ні подорожувати, не виходячи з кімнати? Ось і сьогодні гном Економ запрошує вас в подорож у країну Мистецтва.

- Що таке мистецтво? Так, це і театр, і кіно, і картини, все те, чим людина милується, що доставляє їй радість.

Допомагати в подорожі нам буде карта від гнома Економа. Подивіться на карту, що ви бачите на ній? Вірно, рухаючись по стрілках, ми будемо зупинятися на різних зупинках, і дізнаватися багато нового і цікавого. Отже, в дорогу!

1 зупинка «Чарівне місто картин»

Вихователь: Що зображено на карті? Це зупинка «Чарівне місто картин».

- Хто малює картини?

- Що їм допомагає написати картини?

- Як ви вважаєте, а для чого художники малюють картини?

Я хочу розповісти вам цікаву історію:

«За широкими луками, за лісами дрімучими був веселий край, розкішний і багатий, який називався Полтава. Там, у красивому селі Богданівка, в оточенні яскравих квітів жила - була дівчинка. Вона милувалася природою і дуже хотіла всю цю красу намалювати. Але сім'я була бідна. У них не було ні олівця, ні паперу. І тоді дівчинка стала малювати вуглинками на білому полотні тканини. Вона вчилася змішувати різні кольори і відтінки і передавати на полотні колірні переходи. Найбільш за все дівчинка любила малювати квіти».

Ось подивіться на картину, можливо це та дівчинка її намалювала.

- Які квіти намалювала тут художниця? Ця картина так і називається - «Польові квіти».

- Хотіли б ви опинитися там, у лісі, серед цих квітів? Зараз ми перетворимося в прекрасні квіти.

Психогімнастика «Квіти»

2 зупинка «Музична».

Вихователь пропонує дітям послухати невеличкий музичний уривок і повідомляє, що вони потрапили на наступну зупинку - «Музичну».

Вихователь: Діти, ви любите музику?

- Яка вона буває?

- А хто складає таку різну музику?

- А хто грає?

- Які знаряддя праці необхідні музикантам?

- Як ви думаєте, а навіщо композитори складають музику?

- Як називають, коли багато різних музикантів збираються разом?

У нас теж є музичні інструменти і ми зараз створимо свій оркестр. Ви будете музиканти, а я буду вашим «керівником».

- А як називають керівника оркестру? Правильно, я буду вашим «диригентом».

Гра «Шумовий оркестр»

3 зупинка «Театральна»

Вихователь дзвонить у дзвіночок:

«Дзвіночок задзвенів,

Треба поспішати -

Всім, хто не встиг

По місцях сідати!

Хто вище, тим назад,

Ну, а хто нижче,

Або ходить в дитячий сад,

Нехай сідає ближче.

Третій раз, останній раз,

Отже, починаємо!

Ми в театр зараз

Разом пограємо!»

- Ви здогадалися, що наша наступна зупинка - «Театральна».

- Що таке «Театр»?

- Люди яких професій працюють у театрі?

- Для чого вони всі працюють?

- А навіщо люди ходять в театр?

- А ви хочете на кілька хвилин перетворитися в акторів?

Раз, два, три, чотири, п'ять -

Ви бажаєте пограти?

Називається гра - «Розминка театральна».

Гра «Театральна розминка»

Діти мімікою і жестами показують стан людини: радість, смуток, здивування, страх тощо.

4 зупинка «Красива»

Вихователь пропонує рухатися далі, і стрілочка призводить до картини.

- Що ви бачите на картині?

- Яка картина?

Правильно, ця картина яскрава, цікава, весела, одним словом - краса!

- А хто своєю працею дарує нам красу? (актори, музиканти, художники тощо) Одним словом - «митці».

Є навіть такий вираз - «Краса рятує світ!»

Підсумок заняття

Ось і сьогодні ви дізналися, які шедеври дарують нам люди мистецтва, і може бути в майбутньому, коли ви виростите, хтось із вас обов'язково вибере собі одну з професій, про яку ми сьогодні дізналися.

Давайте скажемо гномові Економові - «Спасибі!» і «До нових зустрічей»!